

עדכונים בביטוח הלאומי למעסיקים בשנת 2023

מאת: אורנה צח-גלרט, רו"ח

המאמר מבוסס על המידע הידוע לכותבת ביום כתיבתו. לפני שימוש במידע יש להתעדכן בחוק ובאתר הביטוח הלאומי. המידע במאמר נועד להסב את תשומת הלב לאמור בו ואינו מהווה ייעוץ או חוות דעת.

דמי ביטוח – הכוונה לדמי ביטוח לאומי ודמי ביטוח בריאות, גם יחד.
בכל מקום שרשום בלשון זכר הכוונה גם בלשון נקבה, אלא אם נרשם במפורש בלשון נקבה.

שיעורי דמי ביטוח בעבור עובדים שכירים בשנת 2023 (דוגמאות)

מלא (באחוזים)			מופחת (באחוזים)			
מעסיק	עובד	סה"כ	מעסיק	עובד	סה"כ	
טור 1 בטופס 102						
7.60	12.00	19.60	3.55	3.50	7.05	עובדים "תושבי ישראל" שמלאו להם 18 שנה וטרם הגיעו ל"גיל הפרישה"
טור 2 בטופס 102						
7.38	11.79	19.17	3.51	3.49	7.00	בעלי שליטה "תושבי ישראל" שמלאו להם 18 שנה וטרם הגיעו ל"גיל הפרישה"
טור 3 בטופס 102 (דוגמאות)						
2.12	5.00	7.12	0.48	3.10	3.58	אישה וגבר מעל "גיל הזכאות" לקצבת אזרח ותיק, שאינם מקבלים קצבת אזרח ותיק
2.12	5.00	7.12	0.48	3.10	3.58	מבוטחים המקבלים קצבת נכות כללית או קצבת נכות מעבודה, בעלי אישור לפטור מהביטוח הלאומי
6.96	9.86	16.82	3.25	3.37	6.62	נשים וגברים בין גיל 67 ל"גיל הזכאות" לקצבת אזרח ותיק שאינם מקבלים קצבת אזרח ותיק
7.12	10.07	17.19	3.28	3.38	6.66	אישה בין "גיל פרישה" לבין "גיל מרבי לביטוח אבטלה" (67) שאינה מקבלת קצבת אזרח ותיק מהביטוח הלאומי
2.12	-	2.12	0.48	-	0.48	נשים וגברים שמקבלים קצבת אזרח ותיק מהביטוח הלאומי
7.60	7.00	14.60	3.55	0.40	3.95	תורם איברים וחיילים בשירות סדיר

הערות

- (1) חיוב בשיעור 0.1% נוסף למעסיק בשנת 2019 - בהוראת שעה לחמש שנים - עד דצמבר 2023. בחוק ההתייעלות הכלכלית לשנות התקציב 2023 ו-2024 הוארכה הוראת השעה עד שנת 2027.
- (2) בעלי שליטה בחברת מעטים אינם מבוטחים לענף אבטלה ולענף זכויות עובדים בהליכי חדלות פירעון של מעסיק ואינם משלמים לענפי ביטוח אלה.
- (3) נשים בגיל 62 עד גיל 67 זכאיות לקבל דמי אבטלה (ככל שעומדות בתנאי החוק) ולכן שיעורי דמי הביטוח הלאומי כוללים גם תשלום דמי ביטוח לאומי לענף אבטלה: 0.21% בשיעור מלא לעובד, 0.16% בשיעור מלא למעסיק, 0.01% בשיעור מופחת לעובד, 0.03% בשיעור מופחת למעסיק.

הביטוח הלאומי לא הפריד בפרסומים שלו עד שנת 2020 את שיעורי דמי הביטוח של קבוצת הנשים בין גיל פרישה לגיל 67, ולכן מעסיקים רבים לא ניכו מהנשים האלה דמי ביטוח לאומי מלאים ולא העבירו לביטוח הלאומי את דמי הביטוח הלאומי בשיעור החוקי. החל מינואר 2021 יש לנכות את דמי הביטוח בשיעורים הנכונים, כולל על תשלומים לשנים קודמות ועל שכר נוסף שנפרס לשנים קודמות.

(4) זכאות לקצבה מהביטוח הלאומי בשל נכות מזכה בפטור בתשלום דמי ביטוח לאומי לענפי ביטוח מסוימים (אך לא פוטר מתשלום דמי ביטוח בריאות) לפי סעיף 351 וסעיף 220א לחוק הביטוח הלאומי:

- מקבל קצבת נכות כללית מלאה מהביטוח הלאומי בישראל, לתקופה של שנה לפחות, או לצמיתות.
- מקבל קצבת נכות מעבודה בשיעור של 100% לצמיתות מהביטוח הלאומי בישראל.

(5) מקבל קצבת אזרח ותיק פטור מניכוי דמי ביטוח לאומי ובריאות במשכורת. מקבל קצבת נכות מעבודה שזכאי לקבל קצבת אזרח ותיק אך בחר לקבל קצבת נכות מעבודה, הוא כמו מבוטח שמקבל קצבת אזרח ותיק.

(6) תורם איברים אשר קיבל פטור מתשלום דמי ביטוח בריאות מהביטוח הלאומי. קוד האוכלוסייה (עובד) בביטוח הלאומי של תורם איברים הוא 16.

נתונים לדיווח ולתשלום דמי ביטוח

2023	2022	2020-2021	2019	2018	2017	2016	2015	
₪ לחודש	₪ לחודש	₪ לחודש	₪ לחודש	₪ לחודש	₪ לחודש	₪ לחודש	₪ לחודש	
47,465	45,075	44,020	43,890	43,370	43,240	43,240	43,240	ההכנסה המרבית לתשלום דמי ביטוח
7,122	6,331	6,331	6,164	5,944	5,804	5,678	5,556	הכנסה מרבית לעניין שיעור מופחת
11,870	10,551	10,551	10,273	9,906	9,673	9,464	9,260	השכר הממוצע, לעניין תשלום דמי ביטוח

(*) שיעור מופחת - עד הכנסה בשיעור 60% משכר ממוצע.

טבלת גיל פרישה לנשים לפי מועד לידתן

גיל פרישה		חודש ושנת לידה	
חודשים	שנים	עד תאריך	מתאריך
-	60	6/44	-
4	60	8/44	7/44
8	60	4/45	9/44
-	61	12/45	5/45
4	61	8/46	1/46
8	61	4/47	9/46
-	62	12/59	5/47
4	62	12/60	1/60
8	62	12/61	1/61
-	63	12/62	1/62
3	63	12/63	1/63
6	63	12/64	1/64
9	63	12/65	1/65
-	64	12/66	1/66
3	64	12/67	1/67
6	64	12/68	1/68
9	64	12/69	1/69
-	65	ואילך	1/70

גיל זכאות לנשים, לפי תאריך לידתן

גיל זכאות		חודש ושנת לידה	
חודשים	שנים	עד תאריך	מתאריך
-	65	6/39	-
4	65	8/39	7/39
8	65	4/40	9/39
-	66	12/40	5/40
4	66	8/41	1/41
8	66	4/42	9/41
-	67	12/44	5/42
4	67	8/45	1/45
8	67	4/46	9/45
-	68	12/46	5/46
4	68	8/47	1/47
8	68	4/48	9/47
-	69	12/48	5/48
4	69	8/49	1/49
8	69	4/50	9/49
-	70	ואילך	5/50

סוגי עיסוקים וסדר החיוב בדמי הביטוח של הכנסות החייבות בתשלום דמי ביטוח

1. "עובד" – עובד שכיר
2. "עובד עצמאי"
3. הל"ע – הכנסות לא מעבודה
4. פנסיה מוקדמת על פי ההגדרה בסעיף 345ב בחוק הביטוח הלאומי.

שגיאות שנמצאו בבדיקת טופסי 100 ייעודי

להלן שגיאות נפוצות שעלו מבדיקת טופסי 100 ייעודי:

1. יש לדווח בנפרד על שכר חודשי רגיל כולל פרמיה חודשית, החוזר נסיעות מדי חודש או הבראה המשולמת מדי חודש, בנפרד מתשלום שכר נוסף או הפרשי שכר.
2. תקנות הביטוח הלאומי (תשלום ופטור מתשלום דמי ביטוח) בהקשר לשכר חודשי רגיל ותשלום נוסף אינן חלות על תשלום פנסיה מוקדמת.
3. יש לרשום את כל רכיבי השכר הנוסף, גם אם הם לא נפרסים.
4. אין לפרוס בונוס שמשולם מדי חודש ומומלץ לקרוא לו בונוס חודשי או פרמיה חודשית.
5. יש לעדכן רכיבי שכר פטורים מתשלום דמי ביטוח רק לפי חוזר הביטוח הלאומי מחודש פברואר 2019.
6. יש להקפיד על עדכון הפסקות עבודה כולל סיבת הפסקת עבודה, כולל חודש נוכחי.
7. תשלום פיצוי בשל אי מתן הודעה מוקדמת מדווח כשכר חודשי רגיל, כולל אם הוא חוצה חודשים. יש לייחס את הדיווח באופן חלקי לכל חודש, כולל חישוב דמי הביטוח. במערכות שכר שלא ניתן לייחס את התשלום לשני חודשים, יש לדווח את הסכום המלא בחודש הראשון וגם את התקופה המלאה ולחשב יידנית את דמי הביטוח.
8. פדיון חופשה פטור מתשלום דמי ביטוח רק בניתוק יחסי עבודה ובתנאי שדווח על הפסקת העבודה והעובד לא חזר לעבוד במשך תקופה של חצי שנה לפחות.
9. יש להקפיד לרשום נכון אם המעסיק עיקרי או משני.
10. יש לדווח שכר פטור רק לפי אישור מהביטוח הלאומי.
11. פטור מתשלום דמי ביטוח לעובד מעל התקרה אצל מעסיק משני מחייב אישור מהביטוח הלאומי.

סיבות שכיחות לטעויות בניכוי דמי ביטוח מעובד שמתגלות בביקורת ניכויים

1. המעסיק לא מקבל מהעובד אישור מהביטוח הלאומי הממוען למעסיק, על זכאות לפטור בשל קצבה, כמו קצבת נכות כללית, קצבת נכות מעבודה או קצבת אזרח ותיק ומעניק פטור שגוי לעובד.
2. העובד לא מסר למעסיק אישור מעודכן לאחר שהפטור שלו בוטל (למשל בשל גידול בהכנסות בגיל פרישה ושליטת הזכאות לקצבת אזרח ותיק). הביטוח הלאומי מצפה שחשב השכר יפנה את העובד לביטוח הלאומי אם יש גידול משמעותי בשכר.
3. טעות במספר הזהות של העובד.

תזכורת קצרה לפעולות חשובות לביצוע על ידי המעסיק

1. לבדוק את רשימת השגיאות לעיל ולתקן.
2. לבדוק שאין קביעות ושכל הדוחות הוגשו, לרבות טופסי 102, 100 חודשי וייעודי וטופסי 126. עיכוב במשלוח טופס 100 וייעודי עלול לעכב טיפול בתביעה של עובד לגמלה או בתיאום דמי ביטוח. עדיף לשדר טופס 100 וייעודי ביחד עם התביעה של העובד לגמלה או בתיאום דמי הביטוח שהעובד מגיש. מחייב את האישור העובד.
3. לבדוק תיאום דמי ביטוח בשנה השוטפת. לא ניתן לפטור עובד מתשלום דמי ביטוח ללא אישור מהביטוח הלאומי או טופס 644 (טופס 644 מתאים רק לתיאום בשיעור המופחת).
4. מעסיק עיקרי חייב לבדוק שיש לו הצהרה של העובד שהוא המעסיק העיקרי.
5. מעסיק חייב לוודא שברשותו נמצאים כל האישורים מהביטוח הלאומי לעובדים שיש להם פטור מלא או חלקי מתשלום דמי הביטוח, כולל בשל תיאום דמי ביטוח.
6. לבדוק נכונות פטור של משכורות מדמי ביטוח לפי חוזר הביטוח הלאומי בנושא. למשל תמורת חופשה לעומת פדיון חופשה.
7. בדיקת רכיבי פריסת שכר – הפרשי שכר ופריסת שכר נוסף. חשוב מאד לתקינות טופסי 100 חודשי וייעודי. לבדוק סיווג רכיבי שכר ובמיוחד לבדוק כל בונוס אם הוא חודשי או שהוא תשלום נוסף שחייב בפריסה.
8. בדיקת כל ההטבות וזקיפת רכיבי השכר במשכורת, כמו נופש, שווי רכב, ארוחות, מתנות ועוד.
9. בדיקה שאין ניכוי הוצאות ברוטו מהמשכורת לעניין תשלום דמי הביטוח (ייתכן הבדל בין מס הכנסה לביטוח הלאומי. הוצאות רכב פרטיות אינן מותרות בניכוי גם לצורכי מס הכנסה).
10. התאמת טופסי 102 וטופס 617 לטופס 100 חודשי, לרבות בדיקת משובים של טופסי 100.
11. בדיקת התאמה בין השכר שנקוב בתלוש לשכר ששולם בפועל (לפי הפסיקה, תכליתה של גמלה מחליפת שכר היא לשמור על רמת החיים בהתאם להכנסה שהמבוטח הורגל אליה). הביטוח הלאומי בודק פערים בין השכר בתלוש לבין ההפקדות בבנק גם כדי לבדוק אם מדובר בשכר פיקטיבי.
12. למלא טפסים בהקפדה, לרבות ימי עבודה, סיווג עובד כחודשי/יומי/שעתי, שכר מינימום, פריסת שכר ועוד.
13. הקפדה על ציון קרובי משפחה ובעלי שליטה בתביעות לגמלאות.
14. לא למלא טופס תביעה במקום עובד.
15. לבדוק אם נותני שירותים עצמאים כלולים בקריטריונים של התוספת הראשונה בצו סיווג מבוטחים.
16. אפשר לשלם בתיקי הניכויים באמצעות העברה בנקאית באתר התשלומים של הביטוח הלאומי. נדרש תיק ניכויים ומספר מזהה מעסיק.

מבוטח שכיר בביטוח הלאומי ומעסיקו

קיימת חשיבות רבה לבחינה של מעמד העובד השכיר בביטוח הלאומי לאור השוני בחוק בין העובד השכיר לעובד העצמאי. מומלץ לשים לב למבחנים שקבעה הפסיקה ולצו הביטוח הלאומי בדבר סיווג מבוטחים וקביעת מעבידים שהתקין הביטוח הלאומי, כיוון שמעמד המבוטח השכיר נבחן בעת הבקשה לגמלה ולא בעת הרישום על ידי המעסיק.

המעסיק אמור להיות מודע לסנקציות שיש בחוק הביטוח הלאומי כשהוא לא מדווח או משלם דמי ביטוח.

מי שנחשב למעסיק לפי חוק הביטוח הלאומי חייב לפי חוק הביטוח הלאומי:

1. לנכות מהעובד את חלקו בדמי הביטוח הלאומי ובדמי ביטוח הבריאות ולהעביר אותם לביטוח הלאומי ביחד עם חלקו של המעסיק בדמי הביטוח הלאומי, לפי סעיף 342 בחוק הביטוח הלאומי.
2. לדווח על נתוני השכר ועל דמי הביטוח במועדים שקבעו סעיף 355 בחוק הביטוח הלאומי ותקנות הגבייה.

הגדרת "עובד" בחוק הביטוח הלאומי

הגדרת "עובד" בחוק הביטוח הלאומי כוללת כמה סוגים. להלן פירוט הסוגים העיקריים:

1. עובד העובד אצל מעסיקו כשכיר ומתקיימים יחסי עבודה (לרבות בני משפחה על פי ההגדרה שבסעיף 1 בחוק הביטוח הלאומי, שמחייבת את קרוב המשפחה לצורך הגדרתו כעובד שכיר – לעבוד בעבודה סדירה, נחוצה וחיונית, שבכל מקרה עובד אחר היה עושה אותה).
 2. נותן שירות, שהוא עצמאי ברשות המסים, אך נחשב לעובד שכיר כלפי הביטוח הלאומי בלבד, בהתאם לתוספת הראשונה בצו הביטוח הלאומי בדבר סיווג מבוטחים וקביעת מעבידים, בהתקיים התנאים הקבועים בצו, כמו מרצים, מדריכים, אמנים, שחקנים ומורי דרך.
 3. לעניין תשלום דמי ביטוח רואים כעובד גם את מי ששכרו נקבע בחוק, או בהחלטת הכנסת או על פיה, ואת החייב בתשלום השכר רואים כמעסיקו.
 4. קבלן המבצע עבודות בנייה שלא הודיע לביטוח הלאומי על העסקת קבלן-המשנה, יראו אותו כאילו הוא המעסיק של עובדי קבלן המשנה.
 5. אחרים כמו למשל, עובד חייב בעד עצמו (למעסיק אין תיק ניכויים בישראל), עובד לשעה וחבר קיבוץ שעובד בקיבוץ.
 6. לעניין עובד במשק בית – יש כללים מיוחדים שלפיהם לעניין הביטוח הלאומי עובד משק בית הוא שכיר, כולל לפי התוספת הראשונה בצו סיווג מבוטחים. אתר הביטוח הלאומי מפרט מי שייך לקבוצה שמדווחת כמשק בית ומי נחשב לנותן שירות עצמאי או שהוא עובד שכיר שלא במסגרת משק הבית.
- לעניין עובד סיעודי במשק בית – החל מחודש אוגוסט 2022, אין פטור מדיווח או מתשלום דמי ביטוח. הסברים באתר הביטוח הלאומי. לגבי העבר – העניין נמצא בברור בפסיקה.

חוק שכר מינימום, התשמ"ז-1987

חוק שכר מינימום, התשמ"ז-1987 ותקנות שכר מינימום (נוער עובד וחניכים), התשמ"ח-1987 קובעים שלכל עובד מגיע שכר שאינו נמוך משכר מינימום שנקבע בחוק.

שכר המינימום יכול להיות לשעה, ליום או לחודש, ואינו כולל שעות נוספות, תוספת ותק, החזרי הוצאות, מענקים על בסיס שנתי ועוד. שכר המינימום כולל רכיבי שכר קבועים המפורטים בחוק שכר מינימום ותלוי גם בחלקיות המשרה.

החל ממשכורת חודש דצמבר 2017 ועד משכורת מרץ 2023, שכר המינימום היה 5,300 ש"ח לחודש. שכר המינימום ליום מחושב לפי שתי אפשרויות: למי שעבד 6 ימים בשבוע שכר המינימום היה 212 ש"ח ליום ולמי שעבד 5 ימים בשבוע שכר המינימום היה 244.62 ש"ח ליום. שכר המינימום לשעה משתנה גם הוא לפי שתי אפשרויות: לפי היקף עבודה של 186 שעות חודשיות שכר המינימום היה 28.49 ש"ח לשעה, ולפי היקף של 182 שעות חודשיות שכר המינימום היה 29.12 ש"ח לשעה.

החל ממשכורות חודש אפריל 2023 שכר המינימום עלה לסכום של 5,571.75 ש"ח בחודש למשרה מלאה. שכר המינימום ליום מחושב לפי שתי אפשרויות: למי שעובד 6 ימים בשבוע שכר המינימום הוא 222.87 ש"ח ליום ולמי שעובד 5 ימים בשבוע שכר המינימום הוא 257.16 ש"ח ליום. שכר המינימום לשעה משתנה גם הוא לפי שתי אפשרויות: לפי היקף עבודה של 186 שעות חודשיות שכר המינימום הוא 29.95 ש"ח לשעה, ולפי היקף של 182 שעות חודשיות שכר המינימום הוא 30.61 ש"ח לשעה.

הביטוח הלאומי מציין בפרסום שלו שהסכומים נקבעו על ידי משרד העבודה, ולכן יש להשתמש בהם כפי שהם ולא לחשב אותם באמצעות נוסחה.

שכר המינימום לנוער נמוך יותר וכך גם שכר מינימום לבעלי יכולת עבודה מופחתת (אנשים עם מוגבלויות).

שכר המינימום בחוק הביטוח הלאומי

1. סעיף 348(ב) בחוק הביטוח הלאומי קובע כי מבוטח שהכנסתו אינה מגיעה לסכום ההכנסה המזערית כאמור לגביו בלוח י"א, ישולמו דמי הביטוח כאילו הכנסתו היא הסכום המזערי האמור. לוח י"א בחוק קובע לגבי עובד שכיר כי ההכנסה המזערית של עובד שכיר לחודש היא סכום השווה לשכר מינימום. כלומר, יש התאמה בין משכורת מינימום לפי חוקי עבודה, למשכורת מינימום לפי חוק הביטוח הלאומי. הכנסה זו היא גם ההכנסה המבוטחת לעניין גמלאות מחליפות שכר.

הסעיף אינו מבחין בין בעל שליטה, קרוב משפחה או עובד אחר, כל עוד העובד מוגדר כעובד שכיר לפי חוק הביטוח הלאומי.

2. שכר המינימום רלוונטי גם לכללי פריסת שכר. המבחן לפריסה הוא רבע משכר המינימום.

3. שכר המינימום רלוונטי גם לתשלום של המעסיק בחל"ת בהסכמת המעסיק בחודשיים המלאים הראשונים.

הסנקציות בחוק הביטוח הלאומי כנגד מעסיק שלא פעל לפי החוק

1. קביעות דמי ביטוח כמפורט בסעיפים 357 ו-358 בחוק הביטוח הלאומי.

הביטוח הלאומי בודק פעם בחודש אם המעסיק הגיש את הדוח ומחייב בקביעות מעסיק שלא דיווח. יש לשים לב שהקביעות תמיד גבוהות מהתשלום הרגיל של המעסיק, כדי שהדוח יוגש והקביעה תתבטל.

תשומת לב מיוחדת:

כל מעסיק חייב בדיווח חד חודשי בביטוח הלאומי, לרבות מעסיק שחייב בדיווח דו חודשי במס הכנסה. מעסיק שלא מדווח כחוק מדי חודש, מקבל קביעות.

הביטוח הלאומי פרסם כי אם יהיו שתי קביעות בהיעדר דוח במשך חצי שנה למייצג שמכין את המשכורות ללקוח שלו, הביטוח הלאומי יחסום למייצג את האפשרות לערוך הסכם תשלומים במערכת ייצוג לקוחות אצל המעסיק הספציפי והוא חייב לפנות לסניף. מעסיק כאמור, יקבל בסניף שיעור הפחתה נמוך יותר של קנסות מהפחתה שהיה מקבל מעסיק רגיל.

2. חיוב בקנסות והפרשי הצמדה לפי סעיפים 356 ו-364 בחוק הביטוח הלאומי (הקנסות גבוהים מאד כיוון שהם כוללים גם ריבית).

3. גילום חלק העובד בעת ביקורת ניכויים בשיעור המס השולי של העובד וגם בשיעור דמי הביטוח.

4. פעולות אכיפה וגבייה לפי סעיף 367 בחוק הביטוח הלאומי.

5. חיוב מעסיק בהיוון הגמלה שמקבל העובד לפי הכללים שבסעיף 369 בחוק הביטוח הלאומי, כמפורט בהמשך המאמר.

6. סעיף העונשין – קנסות ומאסר לפי סעיף 398 בחוק הביטוח הלאומי.

לפי סעיף 342 בחוק הביטוח הלאומי, המעסיק אחראי לתשלום דמי הביטוח בעד העובד. המעסיק גם אחראי לנכות את דמי הביטוח הלאומי והבריאות מהעובד ולהעביר אותם לביטוח הלאומי ביחד עם חלקו בדמי הביטוח הלאומי. לכן, הביטוח הלאומי פונה רק למעסיק אם דמי הביטוח לא שולמו כחוק.

זכויות העובד אינן נפגעות בשל אי דיווח של המעסיק או אי תשלום דמי הביטוח לפי סעיף 365 בחוק הביטוח הלאומי. לכן, הסנקציות כאשר הדיווח ו/או התשלום אינם נכונים ומשולמת לעובד גמלה, מופעלות רק נגד המעסיק, למעט חריגים, כמו למשל הצהרה כוזבת של עובד בתנאים מסוימים.

תשלום הפרשי גמלאות מחליפות שכר בעקבות ביקורת ניכויים

ביום 8.7.2021 קיבל בית המשפט העליון את ערעור הביטוח הלאומי בעניין ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ ישראל – ההסתדרות במרחב חיפה (בר"מ 6729/10), וסילק את הבקשה של ההסתדרות לאישור תובענה ייצוגית על הסף (למעט חיוב הביטוח הלאומי בהוצאות ובשכר טרחה בשל התרומה לשיפור המצב במכלול).
הוגשה בקשה לדיון נוסף שנדחתה ביום 2.11.2021 (דנ"מ 5958/21).

התביעה הצביעה על היעדר הלימה בין דמי הביטוח שהביטוח הלאומי גבה ממעסיקים עבור עובדיהם, לבין גובה השכר, שעל יסודו חושבה ושולמה הגמלה בפועל לעובד, לאחר קרות "אירוע מזכה". הביטוח הלאומי נהג לגבות דמי ביטוח בביקורת ניכויים באופן קולקטיבי וגלובאלי, שלא אפשר ייחוס פרטני של דמי הביטוח שנגבו מהמעסיקים – לעובדים שבעבורם נגבו דמי הביטוח.

בעקבות התביעה - הביטוח הלאומי פיתח כבר בשנת 2013 מערכת ממוחשבת המספקת פתרון למצב משנת 2003, ולכן העניין הפך לדברי בית המשפט העליון לתיאורטי.

הביטוח הלאומי משלם הפרשי גמלאות מחליפות שכר בעקבות תביעה של עובד להפרשי גמלה, או בהתאם לתביעת מעסיק בתגמולי מילואים או בתביעה לדמי פגיעה לפי "תקנה 22".

הביטוח הלאומי משלם בעקבות ביקורת ניכויים אצל המעסיק הפרשי גמלה לעובדים כשיש חיוב בדמי ביטוח בגין עובד מסוים שזהותו ידועה בעת הביקורת והפרשי גמלה גלובליים כשזהות העובדים אינה ידועה.

לכן חשוב מאד לשייך את החיובים בביקורת הניכויים לעובד או לעובדים שקיבלו את ההטבה. למשל:

- בתוספת רכב צמוד, יש לפרט למי הרכב היה צמוד.
 - בתוספת בשל נופש, יש לפרט את קבוצת העובדים שהשתתפה בנופש ובגינה נוצר החיוב בביקורת.
- הביטוח הלאומי מוסיף בסוף כל שומת ביקורת ניכויים לתשומת לב המעסיק, את ההסברים כדלקמן:

1. "על פי הוראות סעיף 369 לחוק הביטוח הלאומי (נוסח משולב), התשנ"ה-1995, ככל שישולמו גמלאות לעובדים בגין קביעה זו, המוסד לביטוח לאומי רשאי לחייב אתכם בגין זאת ובהתאם להוראות כדין.
2. עפ"י חוק הגנת השכר ותקנותיו, המעביד חייב בין השאר לנהל פנקס שכר ותלושי שכר לעובדים אשר כוללים את סך כל השכר והתשלומים האחרים החייבים במס הכנסה/בדמי ביטוח לאומי כמו גם יתר הפרטים המנויים בתוספת כאמור בחוק.
3. על פי חוק הודעה לעובד (תנאי עבודה), התשס"ב-2002, חובת המעביד להודיע לעובדיו על שינוי בתנאי עבודתם, ובכלל זה כל שינוי בקשר לתשלומי שכר עבודה, בתוך 30 ימים מהיום שנודע לו על השינוי.
4. הפרת הוראות חוק זה הינה עבירה פלילית עפ"י חוק העונשין.
5. בהתאם לכך, הינך מחויב להודיע לעובדים על זכאותם להפרשי גמלה עקב הגדלת ההכנסות החייבות בדמי ביטוח."

בהתאם לאמור לעיל:

אם הביטוח הלאומי משלם תוספת גמלה לעובד בעקבות הפרשי שכר שלא שולמו בעדם דמי ביטוח לפני יום העילה לגמלה – הביטוח הלאומי רשאי לגבות את הפרשי הגמלה האלה מהמעסיק לפי הכללים של סעיף 369 בחוק, כמפורט בהמשך.

קיימת חשיבות רבה לשייך את החיוב לעובדים שקיבלו את ההטבה שחויבה בביקורת (רצוי לציין את שמות העובדים ומספרי הזהות של העובדים שקיבלו את ההטבה), כדי שלא ייווצר מצב שבו שולמו הפרשי גמלאות באופן גלובלי לכל העובדים, גם לאלה שלא קיבלו את ההטבה בפועל, והביטוח הלאומי יפנה למעסיק כדי לגבות את הפרשי הגמלה ששולמה.

המעסיק מחויב להודיע לעובדים על הגדלת ההכנסות החייבות בדמי ביטוח, בין היתר כדי שיוכלו לתבוע הפרשי גמלאות (אלא אם ההפרש התקבל במהלך יזום של הביטוח הלאומי, כאמור לעיל).

הבהרה חשובה לאור הני"ל – מומלץ מאד לשלם את דמי הביטוח לפי החוק, כדי למנוע עלויות כבדות לאחר ביקורת ניכויים שבעקבותיה המעסיק נדרש לשלם הפרשים בסכומים משמעותיים.

חיוב המעסיק לפי סעיף 369 לחוק הביטוח הלאומי – בעקבות תשלום גמלאות לעובדים

תקנה 12 לתקנות הביטוח הלאומי (רישום), התשכ"ג-1963 קובעת, כי מעסיק חייב ברישום תוך שבועיים מיום ההעסקה לראשונה. סעיף 353 בחוק הביטוח הלאומי מחייב מעסיק לדווח ולשלם את דמי הביטוח ביום ה-15 שלאחר חודש ההעסקה (או במועד מאוחר יותר לפי החוק).

סעיף 369 לחוק הביטוח הלאומי מאפשר לביטוח הלאומי לגבות ממעסיק שלא נרשם, שלא דיווח על עובדיו או שלא שילם דמי ביטוח בעדם, וקרה מקרה המזכה בגמלה לפני הסדרת הדיווח והתשלום, את היוון הגמלאות העתידיות בכסף שהביטוח הלאומי שילם וישלם לעובד, ואת השווי הכספי של הגמלאות בעין שהזכאי קיבל בקשר לאותו המקרה.

הגבייה לפי סעיף 369 לחוק היא נוסף על גביית דמי הביטוח שלא שולמו, כולל חלק העובד (מגולם) יחד עם הצמדה וקנסות. סעיף 369 לא הגביל את הביטוח הלאומי בסוג הגמלה שבגינה הוא רשאי לתבוע את החוזר.

דוח מבקר המדינה מזכיר לביטוח הלאומי את זכותו לתבוע השבת גמלאות ממעסיק שלא דיווח או לא שילם דמי ביטוח בעד עובדו (לפי סעיף 369 לחוק הביטוח הלאומי).

בפסק דין רפאל חיון נ' הביטוח הלאומי (ב"ל 13-07-57285 מיום 24.12.2015) הגדיל בית הדין את בסיס השכר הרבע שנתי שלפיו שולמו למבוטח גמלאות בגין תאונה בעבודה, כיוון שהמעסיק לא דיווח לביטוח הלאומי על שכרו האמיתי של המבוטח. הביטוח הלאומי הוסיף את המעסיק כצד ג' לתביעה ובית הדין קבע כי צד ג' ישלם לביטוח הלאומי את השלמת דמי הביטוח לשכר המתוקן ואת הסכומים העתידיים אשר נדרש הביטוח הלאומי לשלם למבוטח בהתאם לשכרו המתוקן.

סעיף 369 לחוק הביטוח הלאומי תוקן **בתוקף מיולי 2017** בנוגע למקרה המזכה בגמלה שקרה במועד זה ואילך.

להלן תמצית הסעיף המתוקן :

בסעיף המתוקן הוגבל בתקרה הסכום המרבי שהביטוח הלאומי רשאי לגבות מהמעסיק, כך שהחיוב יהיה אמנם לפי סכום הגמלה המהווה, אך לא יותר מסכום מרבי לפי שלוש מדרגות בהתאם למשך ביצוע העבירה. הסכום המרבי האמור לא יעלה על 20 פעמים השכר הממוצע במשק בעבור אי רישום או אי תשלום לתקופה שעולה על 12 חודשים.

בסעיף מודגש כי הביטוח הלאומי חייב למצות את זכותו לתבוע שיפוי מכוח סעיף 328 לחוק הביטוח הלאומי לפני הפעלת סעיף 369 לחוק. סעיף 369 יחול על חלק מהסכום שלא נגבה לפי סעיף 328 לחוק הביטוח הלאומי.

פקיד גבייה ראשי, בכיר, מוסמך לחייב את המעסיק לפי הסעיף, וחייב לשלוח למעסיק הודעה בדואר רשום על הכוונה לחייב אותו במסגרת הסעיף. ההודעה כוללת את כל הפרטים לפי הסעיף ומודיעה למעסיק בדבר זכותו לטעון את טענותיו בכתב.

אם המעסיק אינו טוען את טענותיו בתוך 45 ימים מהמועד שבו נמסרה לו הודעת החיוב, ההודעה הופכת לדרישת תשלום שנמסרה למעסיק במועד האמור.

לפקיד הגבייה הראשי ניתנת הזכות להחליט אם לחייב את המעסיק, ולעניין סכום החיוב, אם לחייב אותו לבדו או לחלק את החיוב בינו ובין מעסיקים נוספים, שגם הם לא דיווחו ו/או לא שילמו את דמי הביטוח בגין העובד.

על גביית החוב חלות הוראות פקודת המסים (גבייה). פיגור בתשלום החוב של יותר מ-30 ימים מיום מסירת דרישת התשלום כולל הפרשי הצמדה. אפשר להגיש תובענה לבית הדין לעבודה על קביעת החיוב לפי סעיף 369 לחוק הביטוח הלאומי, כאמור.

חוזר מעסיקים מספר 1503

ביום 5.3.2023 פורסם חוזר מעסיקים מספר 1503 בנושא אי רישום ואי תשלום דמי ביטוח – אחריות המעסיק. החוזר מפרט את הנסיבות שבהן הביטוח הלאומי מפעיל את סעיף 369 בחוק ואת אופן הטיפול של פקיד הביטוח והגביה.

חידוש חשוב בחוזר:

הביטוח הלאומי שולח דרישות למעסיקים לפי סעיף 369 בחוק הביטוח הלאומי גם בעקבות חיובים בביקורת ניכויים (על ביקורת ניכויים שהוא עורך החל מהביקורת עבור שנת 2017).

להלן נקודות חשובות מחוזר 1503:

מעסיק - הכוונה למעסיק לפי חוק הביטוח הלאומי, לרבות מי שהיה מעסיק ולרבות מעסיק במשק בית. יום העילה בדמי פגיעה, קצבת נכות מעבודה או קצבת תלויים, יום הפגיעה. יום העילה בקצבת אזרח ותיק/זקנה, דמי לידה, גמלה לשמירת היריון ודמי אבטלה – יום תחילת הזכאות. יום העילה בקצבת שאירים – יום הפטירה. והכל, על כל מקרה המזכה בגמלה שקרה ביום 1.7.2017 ואילך.

החוזר מפרט את הנסיבות שבהן יופעל הסעיף, בין היתר, מעסיק שלא דיווח מעבר לתקופה מינימלית של 30 ימים, או לא שילם דמי ביטוח ולא סילק את הפיגור (אפשר לסלק פיגור בהסדר תשלומים שהמעסיק עומד בו), או סגר את תיק הניכויים והמשיך להעסיק עובדים, או דיווח על חלק מרכיבי השכר של העובד ועל חלק לא דיווח, והדבר התגלה בביקורת ניכויים או בעקבות תביעה לגמלה או במסגרת הפעילות השוטפת של הביטוח הלאומי, והגמלה שולמה על בסיס רכיב שכר אלה.

המעסיק יידרש לשלם את התוספת לגמלה רק על הרכיבים שבעדם לא דיווח או לא שילם את דמי הביטוח, בהתאם לעומק הפיגור בתשלום. כל המידע והדוגמאות מפורטים בחוזר.

שמירת נתוני שכר על ידי המעסיק

על פי האיגרת שפרסם הביטוח הלאומי למעסיק, המעסיק חייב לשמור נתוני שכר עבודה עד 7 שנים לאחור. במעבר מתוכנת שכר לאחזרת על המעסיק לדאוג להעברת נתוני השכר עד 7 שנים לאחור. בשלב זה יש הקלות בשידור טופס 100 ייעודי למעסיק שעבר מערכת שכר.

חיוב בדמי ביטוח של הכנסת עבודה וניכוי הוצאות מהכנסת עבודה

סעיף 344 לחוק הביטוח הלאומי מחייב בדמי ביטוח הכנסת עבודה מהמקורות המפורטים בסעיף 2(2) לפקודת מס הכנסה. הכנסת העובד השכיר היא חודשית ועל כן ההכנסה המרבית או התקרה לשיעור המופחת מחושבות לכל חודש בנפרד ולא ניתן להעביר יתרה של תקרה שלא נוצלה לחודש אחר.

עמדת הביטוח הלאומי היא שהכנסת העובד החייבת בדמי ביטוח היא ההכנסה ברוטו לפי סעיף 2(2) לפקודה ולא ההכנסה החייבת במס (ההכנסה החייבת במס היא לאחר ניכוי הוצאות המותרות לעובד לצורכי מס הכנסה). לעמדת הביטוח הלאומי, אין לנכות הוצאות לפי סעיף 17 לפקודה מהכנסת עבודה החייבת בדמי ביטוח.

עמדת הביטוח הלאומי בקשר לניכוי הוצאות של שכירים

בהסתמך על פסק הדין של בית המשפט העליון (פ"ש פתח תקוה נגד שירותי בריאות כללית (ע"א 3844/15 מיום 15.12.2016)), פרסם הביטוח הלאומי ביום 1.1.2017 את חוזר מעסיקים 1469, בנושא ניכוי הוצאות מהכנסת עבודה, ניכוי דמי חבר/טיפול.

להלן מתוך החוזר של הביטוח הלאומי:

בהתאם לסעיף 344 לחוק הביטוח הלאומי, הכנסתו של עובד שכיר נקבעת על פי סעיף (2)2 לפקודה. מכאן כי ככל שמדובר בהוצאה לפי סעיף 17 לפקודה (סעיף אליו לא מפנה סעיף 344 לחוק), הרי שאין היא רלוונטית לעניין חישוב ההכנסה לעניין חוק הביטוח הלאומי.

סעיף (2)2 לפקודה כולל חריג שאינו נכלל בהגדרת הכנסת עבודה: "למעט תשלומים כאמור המותרים לעובד כהוצאה".

הפירוש שנותן הביטוח הלאומי לחריג האמור בסעיף (2)2 לפקודה הוא, שהחריג נועד להקל על השכיר שלא יצטרך להגיש דוחות למס הכנסה כדי לנכות הוצאות המותרות לו בניכוי, ויוכל לנכות אותן ישירות מהמשכורת באמצעות המעסיק.

דמי החבר ששולמו משכרו של העובד (על ידי המעסיק המשמש כ"צינור" בין העובד לבין הארגון), אינם בגדר החזר הוצאות מהמעסיק לעובד ולכן יחויבו כהכנסת עבודה אף על פי שהן מותרות בניכוי ממשכורתו.

החוזר מביא את פסק הדין של בית המשפט העליון שלעיל כבסיס לעמדתו, שכן נקבע בפסק הדין כי יש לפרש את החריג לסעיף (2)2 לפקודה בדרך תכליתית, על פיה כל תשלום או טובת הנאה המועברים מהמעסיק לעובד כחלק מיחסי העבודה ביניהם נכנסים בגדרה של הכנסת העבודה, למעט תשלומים הבאים בגדר החריג, אשר לו יש לתת פירוש מצמצם, בשל אותה תכלית של החוק.

לעניין דמי הארגון קבע בית המשפט, כי הם אינם בגדר החריג, ויש לראותם כחלק מהכנסת העבודה של העובד, בין שהם מותרים בניכוי לעובד כהוצאה ובין שלא.

החוזר מפרט את דרכי הטיפול של עובד הביטוח הלאומי שבודק תלוש משכורת של עובד:

1. ביקורת ניכויים - מבקר הניכויים יבדוק כי דמי הביטוח (חלק העובד וחלק המעסיק) שולמו משכר הברוטו, לפני ניכוי הוצאות.
2. בקשות להחזר דמי ביטוח במשכורת - פקיד מעסיקים ידחה בקשות להחזר דמי ביטוח בגין ניכוי הוצאות דמי חבר רטרואקטיביים.
3. בקשות להחזר דמי ביטוח בעקבות הגשת דוח למס הכנסה - פקיד מעסיקים ידחה בקשות להחזר דמי ביטוח בעקבות התרת ההוצאות לשכיר בדוח שהגיש למס הכנסה.

פסק דין בעניין אלביט מערכות בע"מ בבית הדין האזורי

ביום 22.3.2022 דחה בית הדין האזורי את התביעה של אלביט מערכות בע"מ נגד הביטוח הלאומי וקבע שעליה לשלם את שומת הביטוח הלאומי במלואה לשנים 2014 עד 2017 (ב"ל 20-02-47947), כולל את הרכיב שהיה במחלוקת: הפחתת ניכויי רשות משכר ברוטו (שמש הכנסה כלל לא התייחס אליו בשומת הניכויים שלו בשנים אלה).

מדובר לפי פסיקת בית הדין ברכיבי שכר שנוכו על ידי אלביט משכר הברוטו של העובדים כתוצאה משימוש ברכב החכר (ליסינג), בהיקף העולה על הזכאות בהתאם להסכם הליסינג, המהווה חלק מהסכם העבודה, כדלקמן:

1. התחשבות בגין צריכת דלק של העובד מעבר למכסה המירבית בהתאם להסכם החכר שנחתם בין אלביט לעובד.
2. התחשבות בגין מרכיב עלות הרכב לעובדים שהחזירו את הרכב לפני תום התקופה שנקבעה בהסכם החכר.
3. התחשבות בגין מרכיב עלות הרכב לעובדים שבחרו לעשות שימוש ברכב יקר מזה שלו היו זכאים לפי תפקידם באלביט.
4. תשלום בגין נסיעות פרטיות בכבישי אגרה.
5. תשלום בגין שימוש ברכב החכר בתקופת חופשה ללא תשלום, או בגין החלק היחסי של הרכב לעובד שמועסק במשרה חלקית.
6. תשלום קנסות משטרה.

אלביט טענה שכל הרכיבים הם חלק משווי השימוש ברכב, ומדובר למעשה בניכוי הוצאה של המעסיק עצמו, שיש לו אינטרס לספק פתרון תחבורתי זמין לעובדיו. בית הדין דחה את עמדת המעסיקה שהרי מדובר בחיוב העובד מחוץ ומעבר להסדר החכר, ולא בחיובים שנעשים בגדרו של ההסדר. כל הנ"ל אינם חלק מהאינטרס של המעסיק ואין מדובר בעלות המעסיק כי נסיעות עבודה אינן מקוזזות. נימוק נוסף של בית הדין הוא שלפי הוראות החקיקה עובד שכיר אינו יכול לנכות הוצאות.

הביטוח הלאומי פרסם באיגרת למעסיקים בחודש ינואר 2023 כדלקמן:

מעסיק אשר מחייב את העובד בהשתתפות בחלק מהוצאותיו, כגון: "השתתפות בהוצאות חניה", או מחייב אותו בגין הוצאות פרטיות של העובד שעברו דרך המעסיק אך הוא אינו מממן אותן כגון: "דלק" ו"אגרות כביש 6", ינכה את השתתפות העובד/ההוצאה משכר הנטו של העובד ולא משכר הברוטו.

הכנסות עובד שכיר הפטורות מתשלום דמי ביטוח

הביטוח הלאומי פרסם חוזר מעסיקים 1479 ביום 21.2.2019 בתחולה מיום 1.1.2019 המפרט את המצבים שבהם הכנסת עובד שכיר פטורה מתשלום דמי ביטוח.

החוזר הזה מחליף כל חוזר קודם בנושא הכנסות פטורות ומדגיש כי מרבית רכיבי השכר חייבים בתשלום דמי ביטוח. אין לפטור רכיב שכר שאינו מצוין בחוזר כפטור מתשלום דמי ביטוח ללא קבלת אישור מראש ובכתב מהביטוח הלאומי.

יש לקרוא את כל החוזר לפני כל פעולה בעניין כיוון שהחוזר מדגיש כי מעסיק שלא ידווח על ההכנסות המלאות של העובד יחויב בקנסות ובהפרשי הצמדה וגם חשוף לתביעה להחזר גמלאות בהתאם לסעיף 369 לחוק הביטוח הלאומי.

זקיפת שווי הטבה בגין ימי גיבוש לעובדים

ככלל, כאשר "טובת המעסיק" גוברת על "טובת העובד", המעסיק אינו זוקף שווי במשכורת העובד המשתתף בפעילות מטעם המעסיק, אך מבחן נוחות העובד ונוחות המעסיק נבחנים באופן אובייקטיבי, בהתייחס לעובד ולתפקיד שהוא ממלא.

רשות המסים פרסמה הנחיה בשנת 2018 המבוססת בין היתר על פסק דין דה ניישון טרפיק בבית הדין האזורי לעבודה (ב"ל 12-07-30052), לפיה, רק במקרים שבהם מתקיימים כל התנאים המפורטים בהנחיה, המעסיק אינו זוקף שווי לעובדים. הביטוח הלאומי אימץ את הכללים האלה.

דוגמה לתנאים שבהנחיה: המעסיק קובע את תנאי הגיבוש ומשלם עליהם, המעסיק משלם משכורת מלאה לעובדים בימי הגיבוש, צרכי העבודה מצדיקים את הגיבוש, הגיבוש נעשה ללא בני זוג, באמצע השבוע, בישראל, בעלות סבירה, הגיבוש כולל הרצאה או תוכנית העשרה וכל המסמכים נשמרו לבדיקת הביקורת.

ביום 16.4.2023 דחה בית הדין האזורי את תביעתו של משרד עו"ד שקל ושות' (ב"ל 11-20-10162) לבטל את חיובו בדמי ביטוח במסגרת ביקורת ניכויים. החיוב בדמי הביטוח נקבע בגין אירועי גיבוש שערכה לעובדיה בחו"ל, בשנים 2012, 2014 ו-2015.

אירועי הגיבוש היו במשך 3 ימים, מיום חמישי עד מוצאי שבת או מיום שישי עד יום ראשון, לכלל עובדי המשרד שמנה אז 30 עובדים, כולל השותפים. האירועים היו במימון מלא של המשרד. הימים היו מלאים, אינטנסיביים וכללו פעילות משותפת ומגבשת לכלל המשתתפים. לטענת התובעת, היא מייחסת חשיבות גדולה לבחירת ההון האנושי, הכשרתו וגיבושו מתוך הבנה והכרה שזה הבסיס להצלחת המשרד (בית הדין מסכים לקביעה הזו).

בית הדין נדרש להכריע מיהו הנהנה העיקרי מאירועי הגיבוש וקובע שמתקיימת "זיקת הנאה משותפת", בשונה למשל מפעילות מסוג השתלמות מקצועית שהיא תרומה מוחשית וברורה לפירמה. בשל האופי המעורב של האירוע, לא ניתן להחיל עליו את הכללים שהמחוקק קבע ביחס לאירועים בהם הנהנה העיקרי הוא המעסיק. בית הדין קובע בסוף הפסק, שמדובר בסיכון מחושב שהתובעת לקחה או הייתה צריכה לקחת במכלול שיקוליה וחזקה על התובעת שהיא מכלכלת את צעדיה בהתאם.

על פסק דין זה הוגש ערעור.

רכב צמוד, רכב תפעולי ורכב מאגר

ככלל, "רכב צמוד" הוא רכב שהועמד לרשות העובד ומאפשר שימוש אישי שלו ברכב. רכב צמוד חייב בזקיפת שווי רכב לפי התקנות.

הגדרת רכב תפעולי בתקנות מס הכנסה (ניכוי הוצאות רכב), התשנ"ה-1995:

"רכב תפעולי" – רכב שהתקיים בו, להנחת דעתו של פקיד השומה, אחד מאלה:

- (1) הרכב הוא רכב ביטחון, כהגדרתו בתקנות התעבורה, התשכ"א-1961, המשמש בפעילות מבצעית או ביטחונית בלבד;
- (2) הרכב לא הועמד לרשות עובד כלשהו של המעביד, הוא משמש רק לצורכי המעביד או בעל משלח היד או העסק, לפי העניין, מקום העיסוק של המעביד, של בעל משלח היד או של בעל העסק, לפי העניין – אינו בבית מגוריו ובתום שעות העבודה הרכב אינו יוצא מחוץ למקום העיסוק."

לפי עמדות רשות המסים והביטוח הלאומי, המעסיק אמור לייחד מראש רכב מסוים להיות רכב תפעולי (ולתעד את פרטי הרכבים), לקבוע נוהלי עבודה ברורים, קפדניים וחד משמעיים ביחס לשימוש ברכבים האלה, לנקוט אמצעי ביקורת על הנהלים שקבע ולהנחות את העובדים בהתאם. הרכבים נמצאים בחצרי מקום העסק בתום יום העבודה.

על רכב תפעולי אין לזקוף שווי רכב.

אין בפקודת מס הכנסה או בתקנות מס הכנסה מונח בשם "רכב מאגר" אך נוהגים להשתמש במונח הזה למצבים שבהם המעסיק מעמיד לרשות העובדים רכב שנועד לפעילות שוטפת של העסק, שהרכב אינו מוקצה לעובד כלשהו ושלא הוצמד רכב אחר לעובד שמשמש ברכב המאגר.

רשות המסים פרסמה הנחיה מקילה לפיה אין צורך לזקוף שווי רכב לעובד ביום שבו הוא עבד עד לשעות הלילה, ולכן רכב המאגר חנה בביתו באופן חד פעמי (בחודש), באופן אקראי ולא באופן שיטתי ולא בסוף השבוע (מיום חמישי בערב) או בחגים והעובד החזיר את הרכב למחרת. על פי אותן ההוראות, כאשר השימוש ברכב הוא יותר מפעם אחת בחודש, יש לזקוף שווי יחסי בהתאם לקריטריונים שנקבעו. מי שלא עומד בקריטריונים האלה, חייב לזקוף שווי רכב מלא בהתאם לתקנות. מודגש שיש לשמור את התיעוד באשר לקיום התנאים האמורים.

ביום 13.5.2021 דחה בית הדין הארצי (עב"ל 15414-08-20) את הערעור של רמת בטיחות בע"מ על החלטת בית הדין האזורי (ב"ל 41881-06-17) מטעמיו של בית הדין האזורי. בית הדין האזורי קבע שעל החברה לשלם דמי ביטוח עבור רכיב "שווי רכב" לפי התקנות בגין שימוש ברכב של קציני בטיחות בתעבורה שהם עובדי החברה. החיוב הוטל בעת ביקורת ניכויים לשנים 2009 עד 2012. בית הדין האזורי דן בהיבטים שונים של הדרישה של הביטוח הלאומי לרבות ההתיישנות, הגילום ועוד.

לעניין שווי הרכב, מזכיר בית הדין האזורי את קביעת בית המשפט העליון בעניין אור חי, שרכב, המיועד להסעת נוסעים, אינו "רכב עבודה". נוסף על כך, כלי הרכב מצוי בידי קצין הבטיחות בסיום יום העבודה ויש לו אפשרות לעשות ברכב שימוש לצורכי הסעה האישית והסעת בני משפחה ולכן אינו רכב עבודה. בית הדין הארצי הוסיף: "יש להבחין בין שומה המוצאת על ידי פקיד השומה לחברה לבין קביעת גובה ההכנסה של עובדי החברה לצורך קביעת החיוב בדמי הביטוח. הגם שיש ממשקים מסויימים ביניהם, הרי שאלה מהווים פעולה מנהלית שונה".

ביום 1.9.2020 קיבל בית הדין האזורי (ב"ל 19447-06-17) בנסיבות המיוחדות של המקרה, את תביעתה של חברת א. טירר, שהיא חברת עורכי דין, וביטל את שומת הניכויים. מדובר בשומות לשנים 2010 עד 2013 שבהן ניתן היה לערער לוועדת שומה. בשנת 2017 בוטלו ועדות השומה. הביטוח הלאומי ערער על פסק הדין (עב"ל 7169-10-20, 34669-10-20). בתום הדיון בערעור, הצדדים הגיעו להסכמות בין היתר על סכום דמי הביטוח שחברת עורכי הדין תשלם בביקורת ועל ביטול פסק הדין בבית הדין האזורי. ביום 8.7.2021 קיבלו להסכמה תוקף של פסק דין ופסק הדין של בית הדין האזורי בוטל.

ביום 3.7.2022 דחה בית הדין הארצי (עב"ל 29703-01-21) את ערעורה של חברת ברלינר מעליות בע"מ מטעמיו של בית הדין האזורי, שקיבל את עמדתו של הביטוח הלאומי, לפיו עובדי חברת ברלינר מעליות בע"מ השתמשו ברכב השירות שלהם מן החברה, בין השאר כרכב צמוד, ולפיכך יש לחייבם בשווי שימוש מלא. החברה עוסקת במתן שירותים למעליות ולדרגנועים ומעמידה לרשות הטכנאים כלי רכב כדי לתת מענה מסביב לשעון. הנוהל של משרד העבודה מחייב את החברה לקיים תורנויות 24 שעות ביממה ולהחזיק רכב ממונע אחד לפחות, תקין שמיש וזמין וכו', על פי ההוראות.

הערעור סב על שלושה סוגי כלי רכב: רכבי השירות שניתנו לעובדים (ההחלטה – הם לא כלולים בחריגים שהם: רכב תפעולי ורכב עבודה), שני רכבי טויוטה מסוג מיניבוס אשר לטענת החברה הספסלים בהם הוסרו על מנת להרכיב ציוד (טענת החברה שמדובר ברכב עבודה לא לובנה בבית הדין האזורי), ושני כלי רכב ששימשו את בעלי המניות אשר תפקדו כטכנאים, ובכלי רכב אלה הותקנו מתקני הרמה הידראוליים (הטענה שמדובר ברכבי עבודה לא נטענה בבית הדין האזורי, והמסקנה של בית הדין האזורי בנוגע לרכבי השירות תקפה גם ביחס לכלי רכב אלה). בית הדין הארצי מצוין כי בהינתן נוסח התקנות ודרך פרשנותן בהלכה הפסוקה שפורטה בפסק הדין, אין מנוס ממנה, ולכן דחה את הערעור.

ביום 28.8.2022 דחה בית הדין האזורי את תביעתה של ב.ג.מ בע"מ (ב"ל 55739-01-21) לבטל את החיוב בדמי ביטוח שנקבע לה בגין הפרשי שווי רכב לשנות ביקורת הניכויים 2012 עד 2015. התובעת שילמה לעובד שבמחלוקת שכר נטו. בתלוש השכר הופיעו שני רכיבי המכונים "שווי רכב" ו"פיצוי שווי". לטענת התובעת מדובר רק בפיצול טכני ואיחוד שני הרכיבים האלה מהווה תשלום מלא של שווי הרכב לפי התקנות. הביטוח הלאומי טוען כי הרכיב המכונה "פיצוי שווי" הוא רק רכיב הגילום לעובד והוא בבחינת תוספת תשלום נפרדת שחייבת בתשלום דמי ביטוח, מעבר לתשלום על שווי הרכב. התוספת נועדה לפצות את העובד על המס ודמי הביטוח שנוכו משכרו בגין הזקיפה החלקית שנעשתה.

בית הדין מזכיר שתי פסיקות בעניין שווי רכב: פרשת אור-זך (חכם או-זך נ' פקיד שומה עכו ע"א 4096/18 מיום 23.5.2019) שנדונה בבית המשפט העליון (שפועלת לפי בית הדין גם באופן רטרופקטיבי) ובג"ץ 836/22 מיום 13.2.2022 ניוזיין שרות מוניציפאלי בע"מ נגד רשות המסים בישראל. לעניין זה ציין בית המשפט העליון כי הלכה היא כי בית משפט זה יימנע מלהורות לרשות מנהלית כיצד להפעיל את סמכותה החקיקתית, ואין ממש בטענות המכוונות נגד חוקיות תקנה 2 לתקנות שווי השימוש ובכלל זה לנוסחה הקבועה בה.

בית הדין מציע לערוך חישוב עצמאי של השווי כמו שעשה הביטוח הלאומי. בתקנות השווי אין עיגון לכך שבמקרה של תשלום שכר נטו לעובד שווי הרכב כולל גם את רכיב גילום המס ולכן התובעת לא ביצעה זקיפה מלאה של שווי הרכב בהתאם לתקנות.

ההטבה של גילום המס נועדה לוודא כי שכרו של העובד בנטו לא משתנה בשל בגין זקיפת שווי הרכב ואינה קשורה בשימוש ברכב עצמו או ליתרונות הבלתי מוחשיים המגולמים בשימוש זה ואשר בשלם נקבעה הנוסחה בתקנות, וחייבת בדמי ביטוח בנפרד מזקיפת השווי הנכון.

בית הדין דוחה את התביעה ואף קובע הוצאות בסכום של 15,000 ש"ח כיוון שמדובר בדיון כלכלי-מסחרי ולא במימוש זכות סוציאלית.

תשלומים המשולמים לעובד בניתוק יחסי עבודה או לאחריו

להלן סקירה קצרה של סוגי התשלומים וההטבות שמשולמים לעובד בעת ניתוק יחסי עבודה או לאחר ניתוק יחסי עבודה, לעניין החבות בדמי הביטוח.

תשלום שניתן רק בניתוק יחסי העבודה ועקב ניתוקם

יש לפעול לפי חוזר מעסיקים 1479 מיום 21.2.2019.

הכוונה לתשלומים המשולמים לעובד תוך כדי ועקב ניתוק יחסי עובד ומעסיק על פי דין, בניתוק מוחלט של יחסי עובד ומעסיק על פי חוק פיצויי פיטורים, תשכ"ג-1963, כמו פיצויי פיטורין, פדיון ימי מחלה, פדיון ימי חופשה, מענק שנים עודפות לעובדי השירות הציבורי ותשלומים אחרים, כגון: פיצוי בגין אי תחרות ודמי הסתגלות.

על פי חוק הודעה מוקדמת לפיטורין ולהתפטרות, יש לפעול בהתאם לחוזר מעסיקים 1479 והודעה של אגף גבייה ממעסיקים מיום 20 בינואר 2009. התקופה שבה העובד זכאי לתשלום פיצוי בגין אי מתן הודעה מוקדמת לפי החוק, מוכרת כתקופת עבודה, גם אם העובד לא עבד בתקופה הזאת. לכן, יום העבודה האחרון של העובד עבור הביטוח הלאומי הוא בתום תקופת חלף ההודעה המוקדמת, ורק אז הוא הפסיק לעבוד עבור הדיווח לביטוח הלאומי.

ככלל, כאשר טוענים לפטור מתשלום דמי ביטוח יש חשיבות רבה לאופן שבו המעסיק מציג את התשלומים כלפי מס הכנסה. למשל, פיצוי בשל אי תחרות שמוצג על ידי המעסיק כבונוס לא יהיה פטור מתשלום דמי ביטוח. למשל, ביום 6.1.2014 קבע בית הדין הארצי בעניין גילאון מתן (עב"ל 22517-02-12), שלעניין תשלום דמי ביטוח קיימת זיקה ברורה בין חוק הביטוח הלאומי ובין פקודת מס הכנסה ויש חשיבות גדולה לאופן שבו מוצגת ההכנסה. בונוס כשמו כן הוא - בגדר הכנסת עבודה ולא מענק פרישה.

לעניין מענק הסתגלות, ביום 6.7.2107 פסק בית הדין האזורי (15-09-13954) כי תשלומים המשולמים למשרתי קבע במהלך חופשת הפרישה שלהם ולפני ניתוק יחסי העבודה, חייבים בדמי ביטוח.

על פי חוזר 1479, תשלומים המשולמים תוך כדי ועקב ניתוק יחסי עבודה שאינם סבירים ו/או קיים חשש שהם מסווה לשכר עבודה, נבדקים על ידי הביטוח הלאומי.

יש להבחין בין רכיב "פדיון חופשה" שמשולם תוך כדי ועקב ניתוק יחסי עבודה, שפטור מתשלום דמי ביטוח כאמור לעיל, לבין רכיב "תמורת חופשה" שחייב בתשלום דמי ביטוח, ומהותו תשלום המשולם בזמן העבודה, בעבור ימי חופשה שהצטברו. לכן, פדיון ימי חופשה ידווחו כשיש הפסקת עבודה. בכל מקרה אחר מדובר בתמורת חופשה, כשכר נוסף.

לפי סעיף 9(2) לחוק פיצויי פיטורים, רואים רציפות בעבודה לעניין הזכות לפיצויי פיטורים לפי סעיף 1 בחוק, אפילו אם חלה בה הפסקה תוך ניתוק יחסי עבודה שאינה עולה על שישה חודשים. כלומר, אם העובד חזר לעבוד אצל אותו המעסיק בטרם חלפו שישה חודשים מאז שנתקו יחסי העבודה, התשלומים שהוא קיבל בעבור סיום יחסי העבודה לא יהיו פטורים מתשלום דמי ביטוח, ואם המעסיק לא דרש אותם בחזרה מהעובד, הם ייחשבו לבונוס.

תשלום חלף הודעה מוקדמת/פיצוי בשל אי מתן הודעה מוקדמת

פיצוי שעולה על התקופה החוקית פטור מתשלום דמי ביטוח (כלומר, לא ניתן לדווח על תקופת חלף הודעה מוקדמת של מעל חודש אחד - 31 ימים).

כאשר תשלום חלף הודעה מוקדמת משולם לתקופה שחוצה חודשים, יש לנכות מהעובד ולשלם דמי ביטוח לכל חודש בנפרד. מערכת שכר שלא תומכת עדיין בהפרדת החודשים מאפשרת דיווח בשני שדות בחודש העבודה האחרון: שכר רגיל, שכולל את כל הפיצוי ושדה נוסף שכולל את התקופה של חלף הודעה המוקדמת. יש לחשב את דמי הביטוח באופן ייחודי לכל חודש ולדווח לביטוח הלאומי את הסכום הכולל. לכל חודש יש שיעור מופחת ויש להתחשב בהכנסה המרבית בכל חודש בנפרד.

המידע מגיע למחלקת אבטלה דרך טופס 100 ייעודי שמשודר על ידי המעסיק לפי דרישה. ככל שהעובד לא הגיש תביעה לדמי אבטלה – המידע אינפורמטיבי.

יש לשים לב, שבתקופה שבה יש חובת תשלום דמי ביטוח, מי שאינו עובד במקום אחר פטור מתשלום המינימום. ככל שעובד במקום אחר – יש לערוך תיאום דמי ביטוח. התקופה יכולה לתת לעובד תקופת אכשרה לזכאות לגמלה ושוללת זכאות לדמי אבטלה. מאידך, בתקופה הזאת אישה נשואה אינה פטורה מתשלום דמי ביטוח.

האם פיצוי חלף הודעה מוקדמת שולל דמי אבטלה? נמסר מתחום אבטלה כדלקמן:

לעניין זכאות לדמי אבטלה בתקופת הזכאות לחלף הודעה מוקדמת, הביטוח הלאומי מזיז את תאריך ניתוק יחסי העבודה עד לתקופה שהחוק מחייב בהודעה מוקדמת, שזו התקופה שחייבת בדמי הביטוח. פיצוי חלף הודעה מוקדמת מעבר לדרוש בחוק, אינו שולל דמי אבטלה. לעניין דמי האבטלה מדובר בסכום פטור מדמי ביטוח כמו פיצויים.

פסק דין - ביום 5.9.2019 דחה בית הדין האזורי (ב"ל 18-08-17176) את תביעתו של ישראל בוקר לתשלום דמי אבטלה. הנושא שנדון הוא האם תקופת שבה קיבל תשלום חלף הודעה מוקדמת, מעבר לחודש ימים, נכללות בתקופת האכשרה (ללא תקופת ההודעה המוקדמת ההסכמית אין למבוטח תקופת אכשרה לזכאות לדמי אבטלה).

בית הדין קבע כי תקופת הודעה מוקדמת של כמה חודשים היא בגדר הטבה כספית המוסכמת בחוזה ההעסקה בין עובד למעסיקו, אך אין בתקופה העולה על הנדרש בחוק כדי לקנות זכויות בביטוח הלאומי, כגון להכלילה בתקופת האכשרה.

לדעת בית הדין השאלה שנדונה בהלכת זפרני היא לגבי תקופת הודעה מוקדמת על פי החוק, קרי עד חודש ימים. הרציונל לכך הוא כי החוק קובע מיני היעדרויות שכן נכללות בתקופת האכשרה ואחת מהן היא נבצרות העובד לבצע את עבודתו מסיבות שאינן תלויות בו. במקרה כזה קובע החוק כי תיווסף תקופה בת 30 ימים. כך ניתן להכליל את תקופת תשלום חלף הודעה מוקדמת, אך עד 30 יום.

תשלום שכר עבודה רטרואקטיבי שניתן לאחר ניתוק יחסי עבודה, למשל לפי פסק דין

יש לשייך את השכר הרטרואקטיבי שניתן לאחר ניתוק יחסי העבודה לחודשים שבעדם הוא שולם. הפרשי שכר (הפרשים) נחשבים לשכרו החודשי הרגיל של העובד ונוקפים בהתאמה לכל אחד מהחודשים, שבהם השכר הרגיל היה אמור להשתלם.

יש לשים לב לסוג התשלום. עמלה, פרמיה או בונוס חודשי שמחשבים אותם מדי חודש (גם אם בחודש מסויים באופן מקרי אין תשלום) הם רכיבי שכר רגיל. יש לשייך אותם לחודשים שבעדם שולמו כמו הפרשי שכר.

תשלום שכר נוסף שניתן לאחר ניתוק יחסי עבודה, למשל דמי הבראה

דמי הביטוח בעבור תשלום שכר נוסף כמו דמי הבראה או בונוס/מענק חד פעמיים, למי שנותקו עמו יחסי העבודה ולאחר ניתוקם, ישולמו כמקובל לעניין מי שלא נותקו עמו יחסי העבודה, אך המועד שאליו מיוחס החיוב הוא המועד שבו נותקו יחסי העבודה וחלוקת ה"תשלום הנוסף" מתבצעת בהתאם. קביעה זו הובהרה על ידי הביטוח הלאומי בבית הדין הארצי לעבודה בפסק דין שרון טופז ושרון זלצמן (עב"ל 574/07). התשלום בפועל של דמי הביטוח משולם לפי מועד תשלום השכר הנוסף.

ביום 20.1.2019 דחה בית הדין האזורי את תביעתו של אפרים שטיינמץ (ב"ל 17-11-61021) וקבע כי הכנסה פירותית מממוש אופציות שקיבל ממעסיקתו בעבר, שנים לאחר שנותקו יחסי העבודה, יש לייחס לחודש העבודה האחרון בחברה ולפרוס לפי התקנות.

תשלומים והטבות לאחר פרישה מעבודה לפי הסכם לפורשים

תשלומים המשולמים לפורשים לפי הסכם עבודה לאחר הפרישה אינם שכר עבודה, כי הזכאות שלהם נוצרה לאחר שנותקו יחסי העבודה. מדובר בהטבות לעובדים לשעבר לאחר הפרישה, כמו ארוחות במקום העסק או עיתון, לתשלומים חד פעמיים כמו מתנות לחגים ולתשלומים חודשיים מהמעסיק שאצלו העובד עבד ופרש לפנסיה. תשלומים והטבות אלה אינם שכר עבודה ודומים במהותם לפנסיה.

הביטוח הלאומי פרסם ביום 13.3.2022 חוזר מספר 1500. על פי החוזר יש לדווח על התשלומים וההטבות האלה עד גיל פרישה כפנסיה מוקדמת ולא כמשכורת (פנסיה מעל גיל פרישה פטורה מדמי ביטוח), משנת 2022.

הביטוח הלאומי בוחן את החוזר כדי לדייק את ההוראות.

תזכורת לכללי פריסת שכר ותשלום הטבות

בתקנות הביטוח הלאומי (תשלום ופטור מתשלום דמי ביטוח), התשנ"ה-1995 (להלן: תקנות פריסת שכר), נקבעו ההגדרות לשכר הרגיל והתנאים שבהם יש לפרוס שכר נוסף.

שכר החודשי רגיל

השכר החודשי הרגיל הוא השכר שנהוג לשלם לעובד מדי חודש (בבונוס קבוע מדי חודש נחשב לשכר רגיל, גם אם הוא בסכום שונה בכל תשלום). יש לדווח על השכר הרגיל ולשלם את דמי הביטוח מדי חודש גם אם השכר שולם באיחור (בשונה מהדיווח למס הכנסה שנעשה בדרך כלל לפי מועד התשלום בפועל).

תשלום חודשי לעובד שנהוג לשלמו בחודש שלאחר החודש שבעדו הוא משתלם, על פי הדיווח של העובד (כגון: פרמיות, שעות נוספות וכדומה), נחשב לשכר חודשי רגיל של העובד בעד החודש שלאחר החודש שבעדו משולם התשלום החודשי.

כאשר שכר עבודה כולל עמלות, יש לבחון מראש אם העמלות הן בונוס שנחשב לשכר נוסף או שכר רגיל. בונוסים המשולמים באופן קבוע מדי חודש לפי הסכם העבודה הם שכר רגיל שמשולם מדי חודש, גם אם סכומם שונה מדי חודש.

ביום 20.1.2020 קיבל בית הדין האזורי לעבודה (ב"ל 19-05-5821) את תביעתו של עמית פרל וקבע, בנסיבות המקרה, כי על פי תקנון העבודה אצל המעסיק: תשלום בגין שעות נוספות, ניכוי בגין חל"ת והחזר הוצאות העובד, מבוצעים באופן קבוע במשכורת של החודש העוקב. לכן, השעות הנוספות שבוצעו בחודש שלפני הרבעון שקדם לפגיעה ושולמו ודווחו בחודש שכלול ברבעון שלפני הפגיעה, נחשב כשכרו הרגיל של המבוטח בחודש הדיווח לפי תקנה 3 לתקנות הביטוח הלאומי (תשלום ופטור מתשלום דמי ביטוח).

הפרשי שכר (הפרשים)

כשמעסיק משלם לעובד הפרשי שכר בעד תקופות קודמות, הפרשים בגין העלאה בדרגה וכדומה, יש לערוך דוח על הפרשים (הפרשי שכר אינם תשלום נוסף). הפרשים ייחשבו לשכרו החודשי הרגיל של העובד וייזקפו בהתאמה על כל אחד מהחודשים, שבהם השכר הרגיל היה אמור להשתלם.

לכן, הדוח יתייחס לתקופה שבגינה שולמו ההפרשים, לפי שיעורי דמי הביטוח והמקסימום שהיו נהוגים באותן התקופות. יש לשים לב לשינויים בשיעורי דמי הביטוח, לשינויים בהכנסה החייבת בשיעור מופחת ולתקרה החייבת בדמי ביטוח באותה התקופה.

תשלום נוסף

"תשלום נוסף" הוא שכר שניתן לעובד נוסף על השכר החודשי הרגיל, למעט הפרשי שכר. כאשר השכר ברוטו כולל יותר מרכיב אחד של "תשלום נוסף", כגון: גם דמי הבראה וגם ביגוד, יש להביא בחשבון את סך כל ה"תשלומים הנוספים" באותו חודש.

ל"תשלום נוסף" נחשבים, בין היתר, רכיבי השכר הבאים: ביגוד, דמי הבראה, משכורת "13", בונוס (שאינו שוטף), מענק השתתפות ברווחי מעסיק, מענק יובל, ביטוח רכב וכדומה, לרבות כל גילום מס בעבור כל אחד מהרכיבים הללו, וכן כל תשלום תקופתי שלא נהוג לשלמו מדי חודש, למעט הפרשי שכר (שאותם כאמור יש לייחס לכל אחד מהחודשים שבגינם שולמו).

כשמעסיק משלם לעובד בונוס חד פעמי או תשלום כלשהו בנוסף לשכרו החודשי הרגיל, עליו לערוך דוח על תשלום נוסף בהתאם לתקנות הביטוח הלאומי (תשלום ופטור מתשלום דמי ביטוח). יש לשים לב, שכל שכר נוסף חייב להופיע כרכיב נפרד בשדה שכר נוסף בהתאם לאקסולוגיה, גם אם הסכום נמוך מרבע משכר המינימום.

לפי עמדת הביטוח הלאומי, הפרש של תשלום נוסף יש להחזיר לצורך יישום כללי הפריסה לחודש שבו שולם התשלום הנוסף במקור.

תשלום נוסף יש לחלק ל-12 חודשים, חודש התשלום ו-11 חודשים אחרים שבהם עבד העובד, אולם נקבע בהוראות שיש להוציא מהספירה חודשים מלאים שבהם העובד לא עבד, גם אם קיבל הטבת שכר או גמלה.

ביום 5.8.2018 דחה בית הדין האזורי לעבודה (ב"ל 17-05-1392) את תביעתו של עמוס מלניקוב וקבע כי פריסה של תשלום נוסף (החייב בפריסה) רלוונטית גם לעניין חישוב הבסיס לגמלת נכות מעבודה.

הפעולות שיש לבצע בעניין פריסת שכר

1. החל ממשכורת חודש יוני 2014 יש להשוות את השכר הנוסף לרבע משכר המינימום. על פי חוזר הביטוח הלאומי מס' 1455 הכוונה לרבע משכר המינימום החודשי.

החל מחודש דצמבר 2017 ועד משכורות חודש מרץ 2023, שכר המינימום היה 5,300 ש"ח לחודש ורבע ממנו היה 1,325 ש"ח. החל ממשכורות אפריל 2023, שכר המינימום היה 5,571.75 ש"ח בחודש למשרה מלאה ורבע ממנו הוא 1,393 ש"ח בחודש.

2. בתשלום נוסף יש לנהוג כדלקמן:

2.1 אם התשלום הנוסף נמוך מרבע משכר המינימום של העובד, אזי לא חלות הוראות הפריסה. התשלום הנוסף מצורף לשכר החודשי הרגיל, ומשולמים בגינו דמי ביטוח בחודש התשלום.

2.2 אם התשלום הנוסף עולה על רבע משכר המינימום של העובד או שווה לו, אזי חלות הוראות הפריסה המפורטות להלן.

3. הוראות הפריסה:

3.1 תשלום נוסף ששולם לאחר שהעובד עבד שנה לפחות ברציפות אצל המעסיק הנוכחי, יש לחלק ב-12. המנה מצורפת לצורך תשלום דמי הביטוח וקביעת הבסיס לגמלה, לשכרו החודשי הרגיל של העובד בחודש שבו חולק התשלום הנוסף ובכל אחד מ-11 החודשים שקדמו לו.

3.2 תשלום נוסף ששולם לעובד שלא עבד בכל חודשי השנה, שכוללת את החודש שבו שולם התשלום הנוסף ו-11 החודשים שלפניו, יש לחלק במספר החודשים שבהם עבד העובד במהלך 12 החודשים הללו, עד וכולל החודש שבו שולם התשלום הנוסף. המנה מצורפת לשכרו החודשי הרגיל של העובד בכל אחד מהחודשים הללו.

3.3 יום עבודה בחודש נחשב לחודש שבו העובד עבד.

דוגמה לחיוב בדמי ביטוח בפריסת שכר

משכורתה החייבת בדמי ביטוח של רחל בכל שנת 2021 ועד היום הייתה בסך 6,000 ש"ח כל חודש. לא היו הפרשי שכר. בחודש יוני 2022 קיבלו כל העובדים בארגון בונוס חד פעמי של 24,000 ש"ח כל אחד.

יש לחשב את המשכורת התאורטית החייבת בדמי ביטוח בחודש קבלת הבונוס וברבע השנה שקדם לתשלום הבונוס.

3/2022 ש"ח	4/2022 ש"ח	5/2022 ש"ח	6/2022 ש"ח	
6,000	6,000	6,000	6,000	משכורת (שכר רגיל)
				בונוס (תשלום נוסף) - 24,000 ש"ח
2,000	2,000	2,000	2,000	פריסת שכר (6/2022 – 7/2021)
8,000	8,000	8,000	8,000	הבסיס לחישוב דמי הביטוח

מבוטחת בחופשת לידה

הביטוח הלאומי מתייחס לחופשת הלידה ללא תשלום דמי הלידה כאל חל"ת. אף שהמבוטחת נמצאת עדיין בחופשת לידה.

התשלום של המעסיק הוא בעבור חודש מלא שלא הייתה בו העסקה, ולכן המעסיק לא ישלם את המינימום בעבור חודש שבו המבוטחת עדיין מקבלת דמי לידה, אלא מהחודש העוקב. כמו כן לא ישולם המינימום בחודש שבו חזרה העובדת לעבוד, שכן בגין חודש זה ישלם המעסיק בעבורה בגין ימי עבודתה בפועל.

ביום 29.06.2015 פרסם הביטוח הלאומי חוזר 1458 המפרט את אופן הדיווח בעבור הטבות שכר בתקופת חל"ת וחל"ת, לרבות בונוסים ושכר נוסף בתקופות האלה.

הביטוח הלאומי מסר כי תשלומים המשולמים לעובדת בזמן חל"ת, ובלבד שהיא אינה עובדת בתקופת הזאת, מדווחים כהטבה בזמן חל"ת בקוד 55. שכר נוסף שמשולם לעובדת בזמן חל"ת ישוייך לחודש העבודה האחרון (לפני שהיא החלה לקבל דמי לידה, גם אם חודש העבודה הוא חלקי כי הלידה הייתה במהלך החודש), ויפרס לאחור.

הפרשי גמלה בשל תשלום נוסף או הפרשי שכר

בתשלום שחייב בפריסת שכר (גם אחרי ניתוק יחסי העבודה), יש לבחון זכאות להפרשי גמלאות. **יש לשים לב למגבלת השיהוי** (בדרך כלל שנה מיום מתן התשלום הנוסף או הפרש השכר).

ביום 4.1.2023 דחה בית הדין האזורי את תביעתו של אהרון אלקיים (ב"ל 20-11-22305) להגדלת גמלאות ומענקים לנכות מעבודה כיוון שתביעתו להפרשי הגמלה בשל שכר נוסף הוגשה בשיהוי של שנים רבות. לפי תקנה 9 לתקנות הביטוח הלאומי (הגשת תביעה לגמלה ואופן תשלומה), התשנ"ח-1998, יש לראות בפניה להגדלת גמלה או תוספת לגמלה כ"תביעה" ולכן ההגדלה כפופה לכללי השיהוי שבסעיף 296 בחוק הביטוח הלאומי. הפסיקה קבעה עוד כי פניית מבוטח להכיר ברכיב שכר שלא הוכר בעבר, כחלק מהבסיס לתשלום קצבה, היא בגדר תביעה.

כפל תשלום בעד ימי חופשה (ששולמו או שלא שולמו) לזכאות לדמי אבטלה

חוק הביטוח הלאומי תוקן בתיקון קבוע מיום 1.7.2021 ואילך, וקבע ככפל עם דמי אבטלה גם את דמי החופשה שטרם שולמו. כלומר, החל מיום 1.7.2021, דמי אבטלה לא משולמים למבוטל שזכאי לימי חופשה, גם אם לא ניצל אותם והם לא שולמו לו.

למען הסר ספק לגבי החל"ת, נוסף סעיף 320(ז)(ב4) לחוק למובטלים בחל"ת. הסעיף קובע שאין זכאות לדמי אבטלה למבוטח בחופשה ללא תשלום בעד ימי החופשה הצבורים שהמבוטח זכאי להם, בין ששולם בעדם שכר ובין שלא שולם (הובהר מהביטוח הלאומי שהכוונה למובטלים חדשים בלבד).

תנאי סף לזכאות לדמי אבטלה בזמן חל"ת (מספר ימי חל"ת ואי זכאות לשכר)

תשלום דמי אבטלה בזמן חל"ת הוסדר בחקיקה לראשונה בזמן הקורונה (במקום לפי הפסיקה).

סעיף 179 לחוק הביטוח הלאומי קבע כהוראת שעה עד 30.6.2021, וסעיף 177א החדש לחוק הביטוח הלאומי קבע כחוק קבוע מיום 1.7.2021, שלא ישולמו דמי אבטלה לעובד שהעסקתו הופסקה ביוזמת המעסיק בשל הוצאתו לחל"ת (תקופת החל"ת), אלא אם מתקיימים שני תנאים (כמובן שלצורך זכאות לדמי אבטלה חייבים להתקיים כל התנאים המזכים בדמי אבטלה):

1. העובד הוצא לחופשה ללא תשלום ביוזמת המעסיק (להלן לפי תקופת החל"ת):
 - עד 31.7.2020 נדרשו 30 ימי חל"ת רצופים לפחות ביוזמת המעסיק.
 - החל מיום 1.8.2020 ועד 30.6.2021 נדרשו 14 ימי חל"ת רצופים לפחות ביוזמת המעסיק.
 - מיום 1.7.2021 ואילך, כחוק קבוע, נדרשים 30 ימי חל"ת רצופים לפחות ביוזמת המעסיק.

בספירת ימי החל"ת הרצופים נכללים גם ימי שישי, שבת וחגים. את מספר ימי החל"ת ניתן לחשב בעזרת מחשבון שנמצא באתר הביטוח הלאומי (יש לציין במחשבון את היום הראשון של החל"ת).

2. העובד אינו זכאי לשכר בתקופת החל"ת.

הבהרה: ככל שהמעסיק מחזיר את העובד לעבוד אצלו, אפילו למשרה חלקית או ליום עבודה אחד, הזכאות לתשלום דמי האבטלה תיבדק בביטוח הלאומי.

לאור התיקונים לעיל, מובהר באתר הביטוח הלאומי, כדלקמן:

- תקופת החל"ת המזכה בדמי אבטלה למי שיוצא לחל"ת מיום 1.7.2021 ואילך, היא 30 יום רצופים לפחות.
- בתקופת החל"ת המעסיק אינו יכול לזמן את העובד לעבודה כלשהי, גם אם מדובר בימים בודדים, בלי לפגוע בדמי האבטלה.
- תשלום דמי האבטלה יתחיל רק לאחר ניכוי ימי החופשה שנותרו אצל המעסיק (הביטוח הלאומי הבהיר, כי האישור העקרוני של דמי האבטלה מחייב תקופת חל"ת רצופה של 30 ימים לפחות, ותשלום דמי האבטלה מתחיל רק לאחר ניכוי ימי החופשה כאמור).
- עובד שיצא לחל"ת מיוזמתו (גם אם החל"ת מוצדק) מיום 2.7.2021 ואילך – אינו זכאי לדמי אבטלה. כלומר, מחודש יולי 2021 ואילך, אין תשלום דמי אבטלה לחל"ת מוצדק.
(לעניין חל"ת של נשים אחרי לידה יש יוזמת חקיקה, אך טרם הושלם הליך חקיקה מלא. החוק הקיים לא מאפשר תשלום דמי אבטלה במקרים שהיו רואים בעבר כמוצדקים בנסיבות מאד ספציפיות. הביטוח הלאומי דוחה תביעות לדמי אבטלה של נשים בחל"ת אחרי לידה היות שלפי חוק עבודת נשים המעסיק אמור לקלוט אותן בחזרה לעבודה, ולכן הן לא עונות להגדרת "מובטל" בחוק הביטוח הלאומי).

חובות דיווח וטפסים

יש לבקש מכל עובד למלא טופס 101 מיד עם תחילת העבודה ובכל תחילת שנת מס, לצרף צילום של תעודת הזהות שלו ומסמכים הקשורים לקצבאות שהוא מקבל מהביטוח הלאומי. טופס 101 משמש גם להצהרה אם המעסיק הוא עיקרי או משני.

טופס 620 מסביר איך נקבע המעסיק העיקרי והמשני, על פי הצהרת העובד בטופס 101. על פי הקביעה הזאת המעסיק מנכה דמי ביטוח משכר העובד. כשיש אי בהירות לגבי המעסיק העיקרי או המשני, אפשר להחתים את העובד על טופס 620.

טופס 103 ממלא מי שחלה עליו התוספת הראשונה בצו הביטוח הלאומי בדבר סיווג מבוטחים וקביעת מעבידים. ברירת המחולל למעסיק לפי הצו היא להתייחס לנותן השירות כ"מעסיק משני".

העובד חייב לעדכן את המעסיק בכל שינוי בהצהרה בטופס 101 או בטופס 103 במהלך השנה ובתחילת כל שנה.

על פי הקביעות לעיל של העובד, המעסיק מנכה דמי ביטוח משכרו.

המשכורת המדווחת לביטוח הלאומי מהווה בסיס לגמלאות. לכן, לפי סעיף 344 לחוק הביטוח הלאומי, יש לדווח מדי חודש על השכר הרגיל, גם אם השכר שולם באיחור. הסעיף חל גם על הדיווח לפי צו סיווג מבוטחים, שגם לגביו יש לדווח לפי חודש העבודה ולא לפי חודש התשלום בפועל.

מעסיק פותח תיק ניכויים (שאינו תיק העסקה במשק בית) במס הכנסה והמידע עובר ממס הכנסה לביטוח הלאומי. המעסיק מתבקש להקפיד על מילוי הטופס שהוא שולח למס הכנסה בקפידה רבה לרבות רישום הכתובת המעודכנת ומספר העובדים הצפוי.

טופס 102 וטופס 617 (דיווח עבור מקבלי פנסיה מוקדמת) חייבים להיות מקוונים בהתאם לתיקון בחוק הביטוח הלאומי. הביטוח הלאומי לא מנפיק פנקסים ולא קולט דיווח באמצעות הדואר או שליחת דוח לפקיד בביטוח הלאומי. חשוב לשים לב שטופס 100 חודשי משודר מיד לאחר שידור טופס 102 או טופס 617. מדובר בשני טפסים שונים (יש כוונה לאחד אותם בעתיד אולם בשלב זה יש לשדר את שני הטפסים אחד אחרי השני ואם יש תיקון בטופס 102 או בטופס 617, יש לזכור לשדר שוב את טופס 100 חודשי).

להלן אמצעי הדיווח האפשריים:

1. שידור מתוכנת השכר (WCF).
2. טעינת קובץ באתר האינטרנט.
3. מערכת ייצוג לקוחות למייצגים מקושרים.
4. מערכת קשרים עסקיים (B2B).
5. דיווח באתר התשלומים – למקרים חריגים בלבד בהם אין למעסיק כל אפשרות לשדר טופס בדרכים לעיל.

עד סוף 2021 פנקס הדיווח שימש כשובר תשלום ברישום קוד 12. לתשלומים מינואר 2022 ואילך כל מעסיק קיבל דף תשלומים ועליו רשום "מזהה מעסיק" המחליף את "מזהה פנקס".

מעסיק שרושם עובד בטור 3 אמור לשמור את האישור על שיעורי דמי הביטוח הנמוכים עד לביקורת ניכויים של הביטוח הלאומי.

חוזה דיווח

"חוזה דיווח" נפתח למספר מרבי של 9 טפסים.

• טופס 102 - ניתן להגיש עד 9 דוחות (לדוגמה, מנהלים, עובדים ונותני שירותים המדווחים כשכירים לפי התוספת הראשונה בצו סיווג מבוטחים), ובכל דוח יש לרשום מספר דוח (מספר חוזה דיווח).

חוזה דיווח מספר 9 בטופס 102 מיועד משנת 2020 רק למבוטחים המדווחים כעובדים שכירים לפי התוספת הראשונה בצו סיווג מבוטחים, כמו מרצים, אמנים, מורי דרך ועוד. אין לפנות לסניף לפתיחת חוזה דיווח מספר 9. עם קליטת הדיווח נפתח החוזה באופן אוטומטי והמעסיק מקבל הודעה על המשך חובת הדיווח מדי חודש בחוזה דיווח זה. מעסיק שטעה מגיש דוחות מתוקנים. יש לשדר דיווח חודשי פרטני על עובדים אלה בטופס 100 חודשי.

- טופס בל/ 612 - עובדים תושבי חוץ.
- טופס בל/ 617 - פנסיונרים בפרישה מוקדמת.
- טופס בל/ 613 - עובדים בחופשה ללא תשלום.
- טופס בל/ 606 - עובדים בהכשרה מקצועית או בשיקום מקצועי.

בעת פתיחת חוזה דיווח נשלחת למעסיק הודעה, אשר לפיה מעתה ואילך מצפים לקבל דיווח חודשי עבור אותו סוג מבוטחים. יש לדווח דוח אי העסקה בכל חודש שבו אין חישוב שכר לעובדים (קוד דיווח 5), בכל סוגי האוכלוסייה, בכל חוזי הדיווח למעסיק (רגילים, פנסיונרים ותושבי חוץ). אי דיווח על אי העסקה יגרום לקביעה בשל היעדר דיווח.

יש להקפיד על מילוי מספר חוזה הדיווח הנכון, כי טעות במספר חוזה הדיווח גורמת לביטול/דריסה של הדיווח הקודם באותו מספר חוזה דיווח.

קודי דיווח נפוצים בטופס 102

- 01 - דוח שוטף.
- 08 - דוח מתוקן.
- 03 - הפרשי שכר ותשלום נוסף.
- 83 - הפרש מתוקן לשנה השוטפת.
- 06 - הפרשים לתקופה העולה על שנה (לגופים שאושרו מראש).
- 86 - הפרש מתוקן לשנים קודמות.
- 05 - דוח אי העסקה.
- 09 - סגירת תיק.
- 12 - שובר תשלום - דוח לתשלום בלבד.
- 55 - דוח שוטף להטבה לחל"ד.
- 56 - דוח מתוקן בהטבה לחל"ד.
- 35 - הפרשים בהטבה בחל"ד.
- 36 - הפרשים בהטבה מתוקן בחל"ד.

דוח מתוקן

דוחות מתוקנים בניכויים לעובדים רגילים ניתן להגיש בדרך כלל באיחור של עד שלושה חודשים. החל מהחודש הרביעי יש לצרף הסבר לדוח המתוקן. לעתים הביטוח הלאומי מבקש הסבר גם לדוחות מתוקנים לתקופה קצרה.

חשוב מאד להקפיד בעת ביצוע תיקונים במערכת השכר/הפנסיה – שיש לתקן גם בטופס 100 החודשי בביטוח הלאומי.

אי סבירות בטופס 102

כשמוגש טופס 102 שאינו סביר לפי הקריטריונים של הביטוח הלאומי (אי סבירות בשכר, בדמי הביטוח, בשכר שעולה על ההכנסה המרבית, או בכמות עובדים), מתקבל משוב שהדיווח נקלט כ"לא סביר". בדיקת אי הסבירות של הטופס מתבצעת מדי חודש.

כאשר התקבל משוב של דוח שאינו סביר, יש להגיש מכתב הסבר, כולל מסמכים (עדיף לשלוח את המסמכים דרך אתר האינטרנט של הביטוח הלאומי. לצורך כך יש להצטייד במספר תיק הניכויים ומספר מזהה מעסיק. אפשר להעלות מסמכים דרך מערכת המייצגים על ידי מייצג מורשה).

הביטוח הלאומי מסר כי פעמים רבות אי הסבירות נובעת מאי החלת כללי פריסת השכר על תשלום נוסף. כאשר מדובר ברכיב שכר נוסף שנרשם כשכר חודשי רגיל, הביטוח הלאומי מבקש להעביר את התיקון בדוח הפרשים, ולשלוח אליו תלושי שכר וטופסי 100 מתוקנים להצגת התיקון שבוצע במערכת השכר.

טופס 100 חודשי פרטני וטופס 100 ייעודי

החל ממשכורת אוקטובר 2021 החוק מחייב את כל המעסיקים (למעט במשק בית) ואת כל משלמי הפנסיה המוקדמת לשדר טופס 100 חודשי פרטני מקוון. זאת, נוסף על שידור טופס 102 חודשי שהוא מקוון בלבד.

רקע חוקי לדיווח המקוון החדש

תקנה 8 לתקנות הביטוח הלאומי (גביית דמי ביטוח), תשי"ד-1954 מחייבת כל מעסיק להגיש לביטוח הלאומי במועד תשלום דמי הביטוח בעד העובדים, דין וחשבון בדבר השכר המשתלם לכל אחד מעובדיו בתקופת התשלום שלגביו מוגש הדוח האמור, לרבות בעד עובדים הכלולים בצו סיווג מבוטחים.

המידע הדרוש לפי התקנה נמסר לביטוח הלאומי בעבר בגב טופס 102 מדי חודש באופן מצומצם רק על ידי מעסיקים קטנים (עד 9 עובדים) ועל בעלי שליטה, ומשנת 2016 רק על בעלי שליטה (עד 9 בעלי שליטה). לגבי פרטי עובדים הכלולים בצו סיווג מבוטחים - המעסיק נדרש לדווח עליהם בדיווח רבעוני.

כל עוד לא הייתה חובת שידור של כל הדוחות לביטוח הלאומי, לא ניתן היה להפעיל את תקנה 8 במלואה על כל העובדים במשק.

טופס 126 כולל דיווח על חודשי העבודה/הפנסיה ואינו כולל מידע פרטני על סכום המשכורת/הפנסיה החודשית של כל עובד/מקבל פנסיה.

בתחילת משבר הקורונה נדרש מידע חודשי על משכורות העובדים במשק. התברר, כי אין לאף גוף במשק מידע על משכורות חודשיות של העובדים ושל מקבלי הפנסיה (למעט מידע מצומצם על משכורות של בעלי שליטה בחברות מעטים שהיה לביטוח הלאומי, שגם לגביהם התברר שהיו טעויות בדיווח). מבקר המדינה בחן את המצב והורה על תיקון החוק. הוקמה ועדת שרים שקבעה שיהיה גוף שינהל את רשימות כל העובדים במשק ואת המשכורות שלהם. הגוף שנבחר היה הביטוח הלאומי.

סעיף 355 לחוק הביטוח הלאומי תוקן בחודש נובמבר 2020 במסגרת תיקון עקיף בחוק התכנית לסיוע כלכלי (נגיף הקורונה החדש)(הוראת שעה)(תיקון מספר 3), התשפ"א-2020: תיקון מספר 219 בחוק הביטוח הלאומי. במסגרת תיקון החוק, הביטוח הלאומי קיבל תקציב לפיתוח טופס 102 וטופס 617 שידווחו באופן מקוון בלבד (לא חל על טופס 612 עבור עובדים זרים) ולפיתוח שני טפסים חדשים שהדיווח עליהם גם הוא באופן מקוון בלבד, כדלקמן:

1. דיווח חודשי פרטני מקוון על כל המשכורות והפנסיה בטופס 100 חודשי פרטני (להלן: טופס 100 חודשי) עבור כל אחד מהעובדים שמפורטים בטופס 102 ועבור כל אחד ממקבלי הפנסיה המוקדמת שמפורטים בטופס 617 - הדיווח הפרטני נעשה בקובץ 100 חודשי, שבו מפורטים בין היתר שמות העובדים/מקבלי הפנסיה המוקדמת, רכיבי שכר/פנסיה מוקדמת וסיווג העובד/מקבל הפנסיה המוקדמת, תאריך הפסקת עבודה, סיבת הפסקת העבודה ותאריך אחרון של תקופת ההפסקה (אם ידוע).

2. דיווח לפי דרישה של הביטוח הלאומי של משכורות ופנסיה לאחר שנעשתה פריסת שכר, בהתאם לשני סוגי מידע:

1. מידע הדרוש לביטוח הלאומי לבירור תביעה של עובד לגמלה – לטופס הזה קוראים טופס 100 ייעודי לגמלאות.
2. מידע הדרוש לביטוח הלאומי לחישוב דמי ביטוח – לטופס הזה קוראים טופס 100 ייעודי לגבייה.

חמישה ערוצי דיווח פתוחים לשידור: B2B, WCF, כספות, מערכת ייצוג לקוחות ואתר הביטוח הלאומי. באתר הביטוח הלאומי ניתן להקליד את הנתונים (נחשב לדיווח מקוון).

טופס 100 חודשי נועד כדי שיהיה במדינת ישראל מידע בזמן אמת על כמות העובדים במשק/מקבלי פנסיה מוקדמת, על הכנסתם הבסיסית, כולל עובדים בעבודה נוספת ומידע על הפסקות עבודה בתקופת הדיווח. הדיווח בטופס 100 חודשי אינו כולל תשלומים מיוחסים של שכר נוסף והפרשי שכר ואינו כולל תיקוני דוחות אחורנית ולכן אינו מהווה בסיס לתשלום גמלה או לחישוב המשכורת החייבת בדמי ביטוח (למשל לצורך תיאום דמי ביטוח). כל המידע המתוקן עם הפריסת קיים בטופס 100 ייעודי ומגיע לביטוח הלאומי רק בעת הצורך.

מתוך כלל המידע בטופס 100 חודשי, הביטוח הלאומי מתייחס רק ל"עיסוקים" (שהם חודשי העבודה) ולא משתמש בנתוני השכר והניכויים.

המידע על בעלי השליטה מגיע לביטוח הלאומי מגב טופס 102 כי כאמור, הביטוח הלאומי אינו משתמש בנתוני המשכורות והניכויים שבטופס 100 חודשי.

התועלות בשידור טופס 100 חודשי ייעודי

התברר בתחילת משבר הקורונה, כי אין דיווח סדיר על הפסקת העבודה של העובדים והסיבות להפסקת העבודה. לכן, הביטוח הלאומי הוסיף עוד דיווחים בתקופת משבר הקורונה כמו טופס 100 מקוון לתביעה של דמי האבטלה בקורונה ועוד שני קבצים כדי לעדכן על מועד התחלת עבודה ועל מועד הפסקת עבודה של העובדים, כולל בחל"ת (קובץ סיום/ביטול חל"ת וקובץ הפסקת עבודה). המידע שבקבצים האלה כולל בטופס 100 החודשי הפרטני המקוון. בעקבות שידור טופס 100 מקוון חודשי - המייצגים והמעסיקים לא נדרשים יותר לשדר קבצי דיווח אלה.

יתרונות בטופסי 100 ייעודי:

1. הביטוח הלאומי מקבל בשנה מעל 3 מיליון תלושי משכורת. טופס 100 ייעודי מחליף את משלוח התלושים.
2. פחות בירוקרטיה.

3. פחות טעויות כי אין הזנה יידנית.
4. אם אין טעויות, הביטוח הלאומי אינו מחייב מבוטחים בטעות.
5. אחידות בטיפול בתביעות בכל סניפי הביטוח הלאומי.
6. הביטוח הלאומי נערך לבדוק טופסי 100 ייעודי כדי לגלות טעויות בזמן אמת, וכך לחסוך ממעסיקים גילוי טעויות בעת ביקורת ניכויים לאחר שנים רבות. לכן, יש לראות בביקורות שנערכות כטובת המעסיק, על אף הקושי.
7. מיצוי זכויות מירבי לעובדים שהמשכורת שלהם נערכת לפי החוק על ידי המעסיק.
8. קיצור משך זמן הטיפול בתביעות ובתיאום דמי ביטוח. קליטת שידור טופס 100 לפני הגשת תביעה לגמלה של עובד או בנושא גביה-תיאום דמי ביטוח, ביוזמת העובד או ביוזמת המעסיק בתיאום עם העובד, מצמצמת את זמן הטיפול בתביעה או התיאום ומקטינה את הפניות למעסיקים או למייצגים.
9. מניעת חובות לעובדים שהגישו תביעות לדמי אבטלה ומניעת שגיאות דיווח שקשורות להפסקת עבודה של העובד, כיוון שנתון הפסקת העבודה מחייב דיווח על סיבת הפסקת העבודה וההיפך (כמו למשל דיווח על פיטורים, חלי"ד וחלי"ת).

על אילו עובדים חל הדיווח בטופס 100 חודשי?

הביטוח הלאומי מסר כדלקמן: כל עובד שמופיע בטופס 102 (כולל עובדים שמופיעים בטור 3 וכולל כל חוזי הדיווח), יולדת שמקבלת הטבה בחלי"ד בקוד דיווח 55, 56 ומקבל פנסיה שמופיע בטופס 617 – חייבים להופיע בטופס 100 חודשי. הכוונה לטופס 102 או 617 בדיווח שוטף או דוח מתוקן.

כל סוג דיווח (עובדים/מקבלי פנסיה מוקדמת) וכל חוזה דיווח יש לדווח בקובץ נפרד. לכן, מעסיק שיכול לוותר על חוזי דיווח כדי להישאר עם טופס 102 אחד בלבד (למעט חוזה דיווח מספר 9) – מומלץ שיוותר עליהם וידווח בטופס 102 אחד בלבד.

בחוזה דיווח מספר 9 המעסיק מדווח על עובדים בצו סיווג מבוטחים. בעזרתו הביטוח הלאומי יכול לזהות את המבוטחים שבמס הכנסה הם עצמאים, ולכן לא מופיעים בטופס 126 ובביטוח הלאומי הם שכירים שזכאים לקבל גמלאות כשכירים.

הביטוח הלאומי מבצע התאמות בין מספר העובדים, השכר ודמי הביטוח שבטפסים 102 ו-617 לבין טופס 100 חודשי.

דיווחים בקוד 3 ובקוד 6 לעובד ללא שכר רגיל בחודש מסוים, אינם כלולים בטופס 100 חודשי (הם באים לידי ביטוי בטופס 100 ייעודי).

כל עוד עובד שכיר לא עבד לפחות יום אחד בחודש, ולא דווח עליו בטופס 102 חודשי – לא נדרש דיווח עליו בטופס 100 חודשי.

עובדים שאינם כלולים בטופס 100 חודשי - עובדים זרים שכלולים בטופס 612, מי שנמצאים בהכשרה מקצועית ועובדים שנמצאים בחלי"ת במשך חודש מלא ולא קיבלו שכר (גם אם דווח עליהם בחודשיים הראשונים בטופס 613 ושולמו דמי הביטוח בחלי"ת).

עובד שיצא במהלך חודש מסוים לחלי"ת – המעסיק מדווח בחודש זה בטופס 100 חודשי כי בחודש זה העובד עדיין קיבל משכורת (אפילו יום עבודה אחד בחודש). המעסיק מדווח בחודש זה על תאריך הפסקת העבודה של העובד באותו החודש בציון סיבת הפסקת העבודה. אם המעסיק יודע את תאריך החזרה מחלי"ת – עליו לרשום אותו.

לכן, אם העובד התפטר אחרי כמה חודשי חלי"ת ולא קיבל משכורת באותו החודש שבו התפטר – לא יהיה דיווח בטופס 102 ולכן לא יהיה דיווח בטופס 100 חודשי על הפסקת העבודה.

מומלץ לאסוף את המידע על כל המשכורות בתחילת כל חודש כדי לחסוך דוחות מתקנים. המלצה למייצגים - ליצור מנגנון מסודר חודשי של קבלת משכורות מהמעסיקים בהתאם למידע שדרוש בטופס 100 החודשי - כדי לחסוך תיקוני דוחות וקביעות בהיעדר דיווח. בין היתר: היעדרויות, סיבות להפסקת עבודה, פירוט הפרשי שכר ושכר נוסף, פירוט רכיבי השכר השונים, דיווח על ימי חופשה ומחלה ועוד.

הביטוח הלאומי פיתח שירות חדש במערכת המייצגים של דוחות חסרים, לרבות טופסי 102 וטופסי 100 חודשי.

משובים על טופס 100 חודשי וייעודי לפי ערוצי הדיווח

יש שני סוגי משובים לטופס 100 חודשי:

1. משוב במערכת השכר לתקינות טכנית של הטופס.
2. משוב מהביטוח הלאומי, שניתן לאחר כיממה (עד יומיים) מהשידור לבקשת המעסיק או המייצג. להלן פירוט המשובים לפי ערוצי הדיווח (יש לקבל הנחיות ממערכת השכר):
תוכנת שכר WCF (אפשרית עד מספר מוגבל של עובדים) – ניתן לקבל משוב במערכת השכר לכלל הדיווחים של המעסיק לאחר הדיווח ממערכת השכר.
מערכת קשרים עסקיים (B2B) וכספות – המשוב מתקבל במערכת קשרים עסקיים.
אתר התשלומים – המשוב מתקבל בשלב זה בדואר כי האתר אנונימי, אך כעת נמצא בפיתוח משוב שיגיע למעסיקים גם במייל או באתר.
מערכת ייצוג לקוחות – המשוב שמתקבל במערכת ייצוג לקוחות מאפשר לראות משוב לכלל הדיווחים של המעסיק מכל ערוצי הדיווח ובתנאי שלמייצג יש ייפוי כוח. במערכת ייצוג לקוחות יש מידע מרוכז בנושא דיווחי מעסיקים (דיווחים חסרים ושגויים, קביעות בהיעדר דיווח ומשוב לכל סוג של דיווח) וכן מידע על בקשות טופסי 100 ייעודי.
בכניסה למערכת ייצוג לקוחות יש לבחור שירות "דיווחי שכר" (למעלה משמאל). להיכנס לדיווח 100 חודשי ומשוב ולשירות "דיווחים חסרים/שגויים/קביעות". בהקשה על שירות "הצג" תקבל רשימת המעסיקים וסטטוס הדיווח לפי תיק המעסיק ואם יש קביעה. את רשימת המעסיקים אפשר ליצא לקובץ אקסל.

הביטוח הלאומי שולח תזכורת למעסיק שטרם שידר טופס 100 חודשי.

מוקדים של הביטוח הלאומי למעסיקים למענה לטופסי 100 חודשי וייעודי - אין לפנות לסניפי הביטוח הלאומי

מוקד תמיכה טכני - מוקד רב קווי באגף קליטה ובקורות תוכנה בביטוח הלאומי, במספר טלפון 02-6709970 (בשעות 8.00 עד 16.00), כולל למייצגים (וגם 02-6709249, 02-6709268). מענה כדלקמן: דיווח שגוי/פסילת דיווח, תקלות ובעיות בשידור, מעקב דיווחים חסרים וסיוע בטיפול יזום בתיקי מעסיקים עם קביעות בהיעדר דיווח.

מוקד מעסיקים בבאר שבע - מוקד תמיכה למעסיקים שמטפל גם בבירורים בשידור טופסי 102 ו-100 מפורט חודשי לפי החוק החדש ובנושאים שונים הקשורים למעסיקים. המוקד פועל בימים ראשון עד חמישי בבוקר במספר טלפון 02-5393722 (בשעות 8.00 עד 16.00).

מוקד מקצועי באגף מאגר הכנסות לאומיות בביטוח הלאומי - בעיקר לפניות נציגי מערכות השכר בכל נושא (בתי התוכנה ולשכות השירות) ותמיכה במוקדים הנוספים, אך גם לפניות מעסיקים ומייצגים בבעיות מקצועיות בלבד הקשורות למאגר הכנסות לאומיות, הגדרות שדות חובה וכו' לפניות בעניין נתונים שהתקבלו בשלב הדיווח. מספרי הטלפון מפורסמים באיגרת למעסיק שפורסם בחודש ינואר 2023.

נקודות לתשומת לב בהכנת טופס 100 חודשי

1. הביטוח הלאומי מבקש לשדר טופס 100 חודשי אחרי טופס 102 ו-617. מעסיק שיש לו הרשאה לחיוב שרשאי לדחות את מועד הדיווח, יכול לדווח בתאריך זה גם את טופס 100 החודשי.
2. אפשר לשדר דרך מערכת ייצוג לקוחות. המייצג יכול לשדר את הקובץ ישירות מהתוכנה או לבחור לשדר כמה מעסיקים ביחד בקובץ אחד, תחת מודול דיווחי שכר – שידור קובצי 100 חודשי.
3. יש לשים לב למשובים.
4. יש לשים לב בעת תיקוני דוחות (בקוד 8) שיש לתקן גם את טופס 100 החודשי, עם כל המידע שמופיע בטופס, כולל עדכון בנתונים. דיווח מתקן של טופס 100 חודשי מבטל את הדוח הקודם.
5. אם אין דיווח שוטף או דוח מתוקן – אין לדווח טופס 100 חודשי.
6. בכל חודש יש לכלול את כל הדיווחים על נותני השירות לפי התוספת הראשונה של צו סיווג מבוטחים בטופס 100 החודשי, לפי מועד ביצוע העבודה, לפי סעיף 344 לחוק הביטוח הלאומי.

7. בכל חודש יש לדווח על הפסקת העבודה של כל עובד והסיבה להפסקת העבודה.
8. להקפיד לדווח על רכיב שכר חודשי קבוע כמו בונוס שמשולם בכל חודש, כשכר רגיל ללא פריסה.
9. להקפיד לדווח על רכיב שכר נוסף בקוד פריסה, גם אם הסכום נמוך מרבע משכר המינימום ובפועל לא צריך לפרוס.
10. להקפיד על כללי פריסת שכר ועל דיווח נכון על הפריסות בשדות הרלוונטיים.
11. להקפיד לדווח על מספר ימי עבודה שבהם שולם שכר כולל ימי חופשה ומחלה.

הדיווח של המעסיק על הפסקת העבודה בכל חודש בטופס 100 חודשי

הביטוח הלאומי מצפה לקבל בכל חודש שבו יש הפסקת עבודה של עובד (שכלול בטופס 100 חודשי) דיווח כדלקמן (התברר שזו סיבה נפוצה לשגיאות בטופס 100 חודשי):

- תאריך הפסקת העבודה - היום שבו נותקו יחסי העבודה/ יום העבודה האחרון שלפני הפסקת העבודה (נתון חובה).
- סיבת הפסקת העבודה (נתון חובה).
- תאריך אחרון של תקופת ההפסקה (אם ידוע).

ככל שהמעסיק דיווח את המידע לעיל, המידע נמצא במערכות הביטוח הלאומי ומשמש לשתי מטרות:

1. כאשר עובד הביטוח הלאומי זקוק למידע הוא מושך אותו מהמערכת.
2. לפני שהביטוח הלאומי שולח הודעה למבוטח, כמו למשל הודעת חוב, המערכת בודקת אם קיים עיסוק לעובד באותו החודש. למשל, אם חסרה לעובד תקופת עבודה בחודש אוגוסט 2022 – לפני שהמערכת שולחת דרישת חוב, המערכת בודקת אם יש מעסיק שדיווח עליו בטופס 100 חודשי.

טופס 100 ייעודי מקוון שמשודר לביטוח הלאומי לפי דרישה - על פי תיקון 219 לחוק הביטוח הלאומי

טופס 100/בל הוא צילום מצב ליום מסוים והוא כולל פירוט שכר ותשלום דמי ביטוח לאומי ודמי ביטוח בריאות במשך 12 חודשים, כאשר "תשלומים נוספים" והפרשי שכר מיוחסים בהתאמה לחודשים הרלוונטיים. לדוגמה, כאשר שולמו דמי הבראה או שולמו הפרשי שכר לחודשים קודמים.

תוכנות השכר מפיקות את הטופס על פי הוראות שקבלו מן הביטוח הלאומי, עד שבע שנים רטרואקטיבית. הטופס משודר על ידי המעסיק או המייצג שלו ישירות ממערכת השכר ונקלט במערכת "מבוטח" של הביטוח הלאומי, הכולל עדכון של תקופות עבודה, הפסקות עבודה, סיבות להפסקות העבודה, עדכון מעסיק משני או עיקרי, ימי מחלה חופשה ועוד. נוסף על כך נקלטים במערכת נתוני הכנסה משכר ומפנסיה מוקדמת, כולל תשלומי שכר נוסף, הפרשי שכר, כולל חלקים מיוחסים של שכר נוסף והפרשים, ניכויי דמי ביטוח לאומי ודמי ביטוח בריאות ועוד.

כדי להפיק טופס 100 ייעודי נכון, חשוב להקפיד על רישום נכון ומדויק של הרכיבים החייבים בפריסה, כולל גם שכר נוסף ששכמו נמוך מרבע משכר המינימום. הביטוח הלאומי בודק בקפידה טופס 100 שכולל קפיצות בשכר מחודש לחודש, כי ייתכן שיש שכר נוסף שלא נפרס.

יש להקפיד לשדר טופס 100 ייעודי לביטוח הלאומי בהתאם למטרה - לגמלאות או לגבייה, בין אם מיוזמת המעסיק או לפי דרישת הביטוח הלאומי, כיוון שכל טופס כולל מידע אחר ונועד למטרה אחרת.

מעסיק שמשדר טופס 100 ייעודי מיוזמתו, לבקשת העובד, ללא דרישה של הביטוח הלאומי, הביטוח הלאומי לא ידרוש ממנו לשדר שוב את הטופס אם התקופה המדווחת זהה לתקופה המבוקשת שבעדכון התביעה בביטוח הלאומי.

מערכות השכר פיתחו שירות חדש "פניה למאגר הבקשות" ובכל כניסה של המעסיק או המייצג למערכת השכר וממתניה בקשה לשידור טופס 100 ייעודי, הוא מועבר לשירות הדיווח של הטופס.

הביטוח הלאומי שולח גם מייל למי שמכין את המשכורות ומזכיר לו להיכנס למערכת השכר, כי מחכה שם בקשה לשידור טופס 100 ייעודי.

הבקשה מגיעה למאגר בקשות עם ציון התקופה, מספר תיק הניכויים ומספר הזהות של העובד. מערכת השכר מודיעה למעסיק או למייצג שמסדר את המשכורות, שהביטוח הלאומי ממתין לטופס 100 ייעודי. המערכת מזהה אם מדובר בטופס 100 ייעודי לגבייה או לגמלאות.

לכל בקשה של טופס 100 ייעודי נרשם סטטוס דיווח המתעדכן באופן אוטומטי. עם רישום הבקשה, סטטוס הבקשה נרשם כמתין. לאחר 5 ימים, מועברת רשימה למוקד מעסיקים לבירור מול המעסיק/המייצג. אחרי 5 ימים נוספים, נפתחת תזכורת נוספת.

כשהמעסיק או המייצג מסדר את הטופס לביטוח הלאומי, נבדקת תקינות הטופס, יוצא משוב מהיר ממוקד התמיכה שכולל מערכת בקרה לדוחות שגויים. ככל שחסר מידע, הביטוח הלאומי מבקש השלמות.

טופס שכולל שגיאות לא נקלט במערכת הביטוח הלאומי. המשוב שכולל את השגיאה מוצג במערכת שבה דווח הקובץ. יש לתקן את השגיאה ולשדר מחדש את הטופס. מוקד הסיוע 02-6709970.

כאשר הדיווח שנקלט אינו סביר – פקיד הגבייה פונה למעסיק או למייצג. לאחר מתן ההסברים או התיקון, יש לשדר את הדוח מחדש.

הביטוח הלאומי מסר לגבי המייל שהוא שולח למעסיק (או למייצג שמכין את המשכורות), כדלקמן:

○ הביטוח הלאומי אינו מורשה למסור במייל פרטים מזהים על מעסיקים או מבוטחים. לכן ההודעה למייל אינה כוללת פרטים מזהים.

○ ההודעה במייל כוללת את פרטי מערכות השכר שמהם משודר הטופס. המייצג מתבקש להיכנס למערכות האלה, לזהות את הבקשה ולשדר את הטופס.

○ לבקשת לשכת רואי חשבון, מייצג מקבל בקשות במייל לדיווח טופס 100 ייעודי רק עבור עובדים שהוא מדווח עליהם בטופס 100 חודשי (ולא יקבל בקשות לטופס 100 ייעודי עבור עובדים אצל מעסיקים שמדווחים בעצמם לביטוח הלאומי).

במערכת ייצוג לקוחות למייצגים הוכן דוח המרכז את הבקשות הממתנות לשידור. אפשר להיכנס לדוח המרכז דרך כפתור "דיווחי שכר" במסך הראשי של מערכת ייצוג לקוחות.

הביטוח הלאומי מפתח בימים אלה פתרון למעסיק שעובר ממערכת שכר אחת לאחרת בשיתוף עם מערכות השכר.

לכן, בשלב זה, מעסיק שעבר ממערכת שכר אחת למערכת שכר אחרת, שמתבקש על ידי פקיד המוקד לשדר טופס 100 ייעודי, יבקש לעדכן במערכת של המוקד שלא ניתן לשדר את הטופס כי עבר מערכת שכר.

יש שני סוגי טופס 100 ייעודי:

1. **טופס 100 ייעודי לגמלאות** כלל עד חודש מרץ 2023 את כל המידע שהביטוח הלאומי דורש לקבל עבור כל הגמלאות במשך 18 חודשים, כולל את החודש הנוכחי, החודש שבו הטופס משודר ו-17 החודשים שלפניו. החל מתאריך 1.4.2023 הטופס כולל רק 13 חודשים: חודש נוכחי ועוד 12 חודשים שלפניו. טופס 100 ייעודי כולל מידע לגבי חודש נוכחי, רק אם העובד הפסיק לעבוד בחודש הנוכחי ואת סיבת הפסקת העבודה.

עובד שמגיש תביעה לגמלה מאשר לביטוח הלאומי שהוא אינו מתנגד שהביטוח הלאומי יפנה למעסיק ויבקש טופס 100 ייעודי. כלומר, **לצורך פניה של הביטוח הלאומי למעסיק לשידור טופס 100 ייעודי, נדרש אישור מאת תובע הגמלה (גם אם המעסיק מסדר את הטופס לביטוח הלאומי מיוזמתו, עליו לבקש אישור מהעובד).**

כשמוזנת תביעה לגמלה לביטוח הלאומי – הפקיד בודק בטופס התביעה שהעובד לא רשם שהוא מסרב שהביטוח הלאומי יפנה למעסיק לצורך שידור טופס 100 ייעודי. אם אין סירוב לפניה למעסיק לצורך שידור טופס 100 ייעודי, המערכת בודקת שהמעסיק שייך למערכת שכר שמאושרת לדיווח טופס 100 ייעודי. ככל שהמערכת מאושרת לשידור טופס 100 ייעודי, היא יוצרת בקשה לטופס 100 ייעודי לגמלאות ב"מאגר הבקשות".

עיכוב בשידור טופס 100 ייעודי לגמלאות עלול לעכב טיפול בתביעה לגמלה של עובד. לכן, המעסיק מתבקש לא לעכב את שידור הטופס ולא להמתין לשיחות הטלפון מהמוקד.

פיתוחים עתידיים:

- א. בשלב זה העובד מגיש תביעה לגמלה שכוללת את נתוני השכר, כבעבר, וגם בקשה לטופס 100 ייעודי, במטרה בהמשך לוותר על נתוני השכר מהמעסיק ולהסתפק רק בטופס 100 ייעודי.
 - ב. בשלב זה יש להגיש גם תביעה להפרשי גמלאות בשל שכר נוסף או בשל הפרשי שכר ששולמו לאחר הגשת התביעה לגמלה. הביטוח הלאומי מפתח אפשרות של יצירת בקשה אוטומטית לעדכון טופס 100 ייעודי כעבור כמה חודשים בעבור מקבלי גמלאות מחליפות שכר כמו דמי לידה והורות או דמי פגיעה. יש לעקוב אחר הפרסומים.
2. **טופס 100 ייעודי לגבייה** נועד לתיאום דמי ביטוח והחזרי דמי ביטוח. הזנת בקשה לתיאום או להחזר אמורה ליצור דרישת טופס 100 ייעודי מהמעסיק (מבוצע בשלב זה באופן חלקי). המהלך אמור לקצר את משך הטיפול בתיאום ובהחזר דמי ביטוח מעל התקרה.
- טופס 100 ייעודי לגבייה עבור החזר דמי ביטוח מעל התקרה, חייב לכלול את הפרטים בשנה המלאה שאינה השנה השוטפת - מחודש ינואר עד דצמבר של שנת המס המבוקשת, למשל, ינואר עד דצמבר 2022. כלומר, מעסיק יקבל דרישה לשדר טופס 100 ייעודי לגבייה לשנת מס מסוימת אחת או יותר, עד 7 שנים אחורה (לא כולל את השנה השוטפת).
- טופס 100 ייעודי לגבייה בשנה השוטפת אינו כולל חודשים עתידיים. למשל, בבקשה לטופס שכולל את חודשים נובמבר 2021 עד נובמבר 2022 – אין לכלול את חודש דצמבר 2022.
- יש לעקוב אחר פרסומי הביטוח הלאומי לגבי טופס זה.

חובת דיווח רבעונית

- המעסיקים חייבים לדווח לביטוח הלאומי, נוסף על הדיווח החודשי, דיווח שמי מפורט באופן ממוכן בלבד, פעם ברבעון (כפי שמפורט באתר התשלומים של הביטוח הלאומי במועד כתיבת מאמר זה) בעבור:
1. תלמידים בהכשרה מקצועית.
 2. דיווח לפי צו סיווג מבוטחים.
 3. עובדים בחל"ת.
- הכשרה מקצועית ושיקום מקצועי** - להלן הכללים לדיווח על מבוטחים בהכשרה מקצועית או בשיקום מקצועי, החל מיום 1 ביולי 2011:
- חובת נותן ההכשרה המקצועית (המוסד הלימודי)** – חייב לדווח ולשלם דמי ביטוח לאומי בעבור התלמידים לענפים:
- נפגעי עבודה (בשיעור 0.4% מסכום מחצית השכר הממוצע).
 - אימהות - מקומות שאושרו לכך בתקנות וקיבלו אישור מאת הביטוח הלאומי (0.1% מסכום מחצית השכר הממוצע).
- נותן ההכשרה המקצועית ממלא את השדות לענף "נפגעי עבודה" ולענף "אימהות" בלבד ואמור לדווח לביטוח הלאומי בדיווח חודשי, וגם בדיווח שמי מפורט באופן ממוכן בלבד, פעם ברבעון (המוסד הלימודי מעביר פעם ברבעון רשימה שמית של התלמידים שלמדו במוסד ברבעון החולף).
- חובת התלמיד** - לשלם דמי ביטוח לאומי ודמי ביטוח בריאות ישירות לביטוח הלאומי (בשנת 2023 – 139 ש"ח בחודש), ללא קשר לתשלום שמשלם המוסד הלימודי לביטוח הלאומי.
- הביטוח הלאומי פונה אל התלמידים לצורך עדכון חובת התשלום לפי הרשימה הרבעונית שהביטוח הלאומי קיבל מהמוסד הלימודי. התלמיד יכול לשלוח לביטוח הלאומי אישור מהמוסד הלימודי על תקופת ההכשרה, אם המידע אינו מעודכן בביטוח הלאומי.

טופס 126 מקוון שמועבר לביטוח הלאומי

טופס 126 כולל בצד אחד את הדיווח החודשי על כל העובדים ובצד השני דיווח פרטני לתקופת הדיווח. הטופס אינו כולל מידע פרטני על כל עובד בכל חודש. הנחיות פורסמו בחוזר מעסיקים 1463 בחודש יוני 2016 ועדכון פורסם ביולי 2016.

לפי סעיף 355(א1) מעסיק או מי שמשלם פנסיה מוקדמת יגיש לביטוח הלאומי באופן מקוון דין וחשבון על שכר עבודה או על פנסיה מוקדמת ששילם למי שבעדו הוא חייב או היה חייב בתשלום דמי ביטוח, למעט עובד במשק בית, במועדים אלה:

(א) עד יום 18 ביולי בכל שנה – לגבי החודשים ינואר עד יוני של אותה שנה. מספר הטופס - 1.

(ב) עד יום 18 בינואר בכל שנה – לגבי החודשים ינואר עד דצמבר של השנה שקדמה לה. מספר הטופס - 2.

שידור טופסי 126 שלעיל מתבצע לפי המידע הקיים, ללא צורך בהתאמות הנדרשות בדרך כלל לפני הגשת טופס 126 למס הכנסה.

(ג) עד יום 30 באפריל בכל שנה – לגבי שנת המס שקדמה לה, אלא אם ניתנה לכלל המעסיקים ארכה להגשת הדוח. יש לשדר טופס זה גם אם לא היה שינוי מטופס מספר 2 ששודר בחודש ינואר. מספר הטופס - 3.

הטופס ששודר למס הכנסה ישודר גם לביטוח הלאומי מיד לאחר שהוא משודר למס הכנסה, ובגינו ממילא יתבצעו כל ההתאמות הדרושות לדיווחים השוטפים ולספרי המעסיק, כמקובל.

קביעות בהיעדר דוח

סעיף 357 בחוק הביטוח הלאומי קובע שמי שחייב להגיש דוח לביטוח הלאומי ולא הגיש אותו במועד, יקבל קביעה בהיעדר דוח. שידור הטופס מבטל את הקביעה ואת החוב.

עובדים זרים בטופס 126

הביטוח הלאומי מסב את תשומת הלב באיגרת שלו למעסיקים, שיש להקפיד ולמלא שדות 5,6,7 ברשומה 20 בטופס 126 שכלולים בו עובדים זרים.

עדכון סיווג עובד והפרשי שכר שליליים – שידור "קובץ זיכויים" ממערכת השכר

לשכות השירות ובתי התוכנה פיתחו בשיתוף עם הביטוח הלאומי קובץ זיכויים לעדכון סיווג עובד והפרשי שכר, המתבצע באופן אוטומטי בשידור ממערכת השכר לפי כללי ההתיישנות (7 שנים מיום בקשה תקינה להחזר). לכן, יש לשמור את המידע על המשכורות לפחות 7 שנים אחורנית, כולל במעבר בין תוכנת שכר אחת לאחרת.

הקובץ מאפשר עדכון סטטוס של עובד מעובד רגיל למקבל קצבה לאחר שהמעסיק קיבל מהעובד את האישור באיחור.

הביטוח הלאומי מאפשר למעסיק לעשות תיאום דמי ביטוח בשיעור המופחת בשידור "קובץ זיכויים" לשנה השוטפת בלבד, כיוון שהעובד מקבל את החזר דמי הביטוח לשנים קודמות דרך אתר האינטרנט של הביטוח הלאומי.

באיגרת למעסיקים פורסם כי לא ניתן לעדכן את התיקונים המפורטים להלן במערכת השכר:

1. ביטול תושבות למבוטח.
2. החזר בגין תשלום מעל ההכנסה המרבית כמעסיק משני.
3. תיקוני שכר שליליים בעבור בעל שליטה בחברת מעטים.

תיקונים אלה יבוצעו באמצעות בקשה לדוח מתקן שיופנה לסניף בצירוף מסמכים.

קובץ זיכויים מכיל את פרטי העובדים ואת תקופות העבודה הספציפיות שבגינן מתבקש החזר. כל דיווח על שינוי סטטוס נבדק מול מערכות הביטוח הלאומי. הביטוח הלאומי מאמת את הנתונים, ולאחר אימות הנתונים בודק את המעמד. הבדיקה מידית וכל עובד שדורשים לגביו החזר בשל שינוי סטטוס נבדק. עובד שמדווח כמקבל קצבה ולא נמצא זכאי לפטור, המעסיק מקבל משוב עם הודעת שגיאה ומתבקש לחייב את העובד בדמי הביטוח.

נקודות לתשומת לב למעסיק בשינוי סטטוס של עובד –

1. לא לשלם לעובד את דמי הביטוח הלאומי ואת דמי ביטוח הבריאות לפני שקובץ הזיכויים אושר והמעסיק מקבל את דמי הביטוח הלאומי והבריאות מהביטוח הלאומי בעבור העובד.

2. כשהעובד מביא אישור מהביטוח הלאומי למעסיק על ביטול תושבות רטרואקטיבי, הביטוח הלאומי מחזיר רק את דמי הביטוח הלאומי ואינו מחזיר את דמי ביטוח הבריאות, במידה שהעובד היה זכאי לשירותים לפי חוק ביטוח בריאות ממלכתי.

תיקונים אחרים, שהם בדרך כלל חד פעמיים, נבדקים מדגמית כולל בביקורת ניכויים. לכן, מומלץ מאוד לבדוק היטב את הבקשה להחזרים לפני השידור בקובץ זיכויים, כי ככל שיתברר שהתיקון לא היה נכון, או שלא היה דרך מערכת השכר, הביטוח הלאומי עלול לדרוש בחזרה מהמעסיק את כל דמי הביטוח שקיבל, גם אם המעסיק כבר העביר לעובד את חלקו.

בדרישת החזרים בשל שינוי הגדרת רכיב שכר מרכיב חייב לרכיב פטור יש לפנות מראש לאגף מעסיקים בביטוח הלאומי כדי לקבל אישור מראש על המהלך לדרישת החזרים.

ההחזר מקובץ הזיכויים נרשם כזיכוי בחשבון המעסיק בביטוח הלאומי וכולל את חלק העובד ואת חלק המעסיק. המעסיק מחזיר לעובד את חלקו במסגרת המשכורת (מובהר כי ההחזר שמקבל המעסיק כולל גם את חלקו של העובד ולכן המעסיק חייב להחזיר אותו לעובד).

העדכונים בנושא האמור מפורסמים בבית התוכנה או בלשכת השירות.

כאשר מעסיק נפטר או בעת פשיטת רגל או פירוק של המעסיק, העובד מתבקש לפנות לביטוח הלאומי כדי לקבל את חלקו בהחזר באופן אישי.

ביום 15.11.2021 דחה בית הדין האזורי (בי"ל 70340-05-19) את תביעתן של החברות נאות המושבה בע"מ ונאות התיכון בע"מ ואישר לביטוח הלאומי לקיים חקירה למעסיקות ולגבות מהן דמי ביטוח. הביטוח הלאומי ביטל את קובצי הזיכויים, יצר דרישות חוב למעסיקות, חסם להן את האפשרות להגיש קבצי זיכויים וזימן אותן לחקירות.

תורם איברים – דמי ביטוח שנוכו **בשנה השוטפת**, עד שהעובד הביא את האישור על כך שהוא זכאי לפטור מדמי ביטוח בריאות והוגדר במערכת השכר כתורם איברים (בחודש קבלת מכתב הפטור), יש להגיש להחזר דרך קובץ זיכויים בשינוי סיווג (קוד זיכוי 1), קוד אוכלוסייה (עובד) 16. החזר לשנים קודמות יתבצע על ידי העובד דרך תיאום דמי ביטוח (כמו חייל סדיר).

בחינת ההיבט הביטוחי

הגשת בקשה להחזר דמי ביטוח כאמור מחייבת בחינה של ההיבט הביטוחי של המשכורת, כאמור בפסקי דין בבית הדין הארצי לעבודה. רצוי לבחון היטב כל בקשה להחזר, כיוון שקיימת חשיפה לפגיעה בגמלאות שהעובד זכאי להן.

מוקד תמיכה מקצועי טלפוני בנושאי טופס 126 וקובצי זיכויים

מספרי טלפון ופקס: 02-6463346, 02-6463348, בשעות 9.00 עד 12.00 ו-13.00 עד 15.00. פקס 02-5386520.

תיאום דמי ביטוח מראש ובדיעבד

הכנסה מרבית/מקסימום/תקרה – ההכנסה המרבית לתשלום דמי ביטוח בחודש מסוים.

מקסימליסט – מבוטח שסך הכנסותיו החייבות בדמי ביטוח עובר את המקסימום שחייב בתשלום דמי ביטוח בחודש אחד או יותר בשנת המס.

מבוטח שיש לו הכנסות משני עיסוקים או יותר (לרבות מפנסיה מוקדמת המשולמת לפני גיל פרישה), זכאי לשיעור מופחת רק פעם אחת ולא אמור לשלם דמי ביטוח מעל ההכנסה המרבית.

חוק הביטוח הלאומי והתקנות קבעו כללים שלפיהם רק המעסיק העיקרי מנכה דמי ביטוח בשיעור המופחת וכל המשניים מנכים פחות מהשיעור המלא רק אם נערך תיאום.

מבוטח שההכנסה אצל המעסיק העיקרי עולה על התקרה לחישוב השיעור המופחת (ונוכה ממנו השיעור המופחת) וסך הכנסותיו אינו עובר את המקסימום, אינו זקוק לתיאום דמי ביטוח.

מעסיק עיקרי ומעסיק משני

כאשר למבוטח יש בעיסוקו כעובד שכיר (לרבות לפי צו סיווג מבוטחים) כמה מקורות הכנסה (לרבות פנסיה מוקדמת) או שיש לו פנסיה מוקדמת משני מקורות או יותר, יש לקבוע מי המעסיק העיקרי ומי המעסיק המשני, ובהתאם נערך ניכוי דמי הביטוח. המעסיק העיקרי מנכה מהעובד שיעור מופחת ושיעור מלא. המעסיק המשני מנכה מהעובד שיעור מלא, אלא אם נערך תיאום.

הוראות למעסיקים בלבד

- המעסיק העיקרי לעניין תיאום דמי ביטוח הוא המעסיק שעובדו הצהיר בטופס 101 שאצלו הוא משתכר "משכורת חודש". כלומר, אותו מעסיק מנכה מס הכנסה משכר העובד על פי לוח הניכויים של מס הכנסה.

- המעסיק המשני הוא המעסיק שעובדו הצהיר בטופס 101 שאצלו הוא משתכר "משכורת נוספת" (המעסיק מנכה משכרו של העובד את שיעור המס המרבי, או שיעור מס אחר שקבע פקיד השומה). אם יש יותר משני מעסיקים, אזי העובד יבחר מי מהם הוא המעסיק העיקרי ויצהיר על כך בטופס.

בטופס 620 שנמצא באתר הביטוח הלאומי מובהר כי המעסיק ינהג לפי ההצהרה בטופס 101 ואין להפנותו לביטוח הלאומי לצורך קבלת אישור על ניכוי כמעסיק עיקרי. העובד חייב לעדכן את כל מעסיקיו בכל שינוי בהצהרה בטופס 101. טופס 103 משמש לעדכון מעסיק עיקרי או משני את מי שכלולים בתוספת הראשונה בצו סיווג מבוטחים.

כאשר לעובד שכיר ההכנסה הנוספת היא ממשלח יד או שהיא הכנסה פסיבית, אין לערוך תיאום דמי ביטוח במשכורת כיוון שהחשוב נערך בתחום "גבייה מלא שכירים" בביטוח הלאומי. אם ההכנסה מהמשכורת נמוכה מהתקרה לשיעור המופחת, יש לשלוח את תלוש המשכורת (או התלושים) למחלקת גבייה מלא שכירים בסניף הביטוח הלאומי, כדי לעדכן את שיעורי דמי הביטוח המופחתים בהכנסה הנוספת.

הוראות למשלמי פנסיה מוקדמת בלבד

פנסיה מוקדמת היא מעסיק משני למקבל פנסיה שהוא גם עובד שכיר ו/או גם עובד עצמאי.

מבוטח שמקבל פנסיה מוקדמת משני מקורות או יותר ואינו עובד שכיר ו/או עובד עצמאי, יצהיר בטופס 101 למשלם הפנסיה מי המשלם העיקרי ומי המשלם המשני. פנסיה היא תמיד מעסיק משני לעובד שכיר שיש לו גם פנסיה מוקדמת.

התיישנות של החזר דמי ביטוח

החזר דמי ביטוח בשל תיאום שלא נעשה מראש ניתן עד שבע שנים לאחור (לא כולל את השנה השוטפת). הביטוח הלאומי עדכן ביום 9.8.2021 את חוזר מעסיקים 1461 המפרט בין היתר גם את אופן הטיפול בהחזרים בהקשר להתיישנות החוזרים. התיישנות בשנת 2023: החזרים עד שנת 2015 כבר התיישנו. מבצעים תיאום מינואר 2016 – כל שנת 2016 טרם התיישנה לצורך התיאום.

הפרקטיקה של התיאום

מוקד תיאום דמי ביטוח בביטוח הלאומי 02-5393722 שלוחה 2 בימים ראשון עד חמישי בין השעות 8.00 עד 16.00. לכל השאלות בנושא התיאום, כולל כשיש הודעת שגיאה באתר הביטוח הלאומי. המוקד נותן מענה בעיקר לסוגיות הקשורות לשיעור המופחת. כשעולה שאלה ממקסימליסט או מבעל שליטה, המוקד פונה לסניף. לאור זאת, מומלץ למקסימליסטים או לבעלי שליטה לפנות ישירות לסניף הקרוב למקום המגורים בשאלות הקשורות לתיאום דמי ביטוח בשנה השוטפת או לשנים קודמות.

תיאום דמי ביטוח כולל אישור לשנה השוטפת או בקשה לחישוב מחדש לשנים קודמות:

1. אישור לשנה השוטפת - למעסיק משני או למשלם פנסיה מוקדמת לעריכת חישוב דמי הביטוח לשנה השוטפת (מינואר בשנה השוטפת) וקובע את ניכוי דמי הביטוח בהתחשב בהכנסות הנוספות של המבוטח.

יש שלושה סוגי אישורים:

- אישור על ניכוי דמי ביטוח בשיעור המופחת, במקום בשיעור המלא, כאשר ההכנסה אצל המעסיק העיקרי נמוכה מהתקרה לשיעור המופחת. אישור זה ניתן רק למי שאינו מקסימליסט.

- אישור על ניכוי דמי ביטוח בשיעור המלא רק על חלק מהמשכורת או הפנסיה המוקדמת, כאשר ההכנסה אצל המעסיק העיקרי נמוכה מהמקסימום, וסך ההכנסה כולל אצל המעסיק המשני עוברת את המקסימום.
- אישור על פטור מתשלום דמי ביטוח, כאשר ההכנסה מהמעסיק העיקרי עולה על המקסימום ולכן המעסיק המשני או משלם הפנסיה פטורים מניכוי דמי ביטוח.

2. בקשה לתיאום דמי ביטוח לשנים קודמות - בקשה לחישוב מחדש של דמי הביטוח לשנים קודמות בהתאם להכנסות מכלל המעסיקים ומשלמי הפנסיה, עד 7 שנים שקדמו לשנה השוטפת. **החישוב יכול להביא להחזר או לחיוב.**

נקודות לתשומת לב בתיאום דמי ביטוח

1. תיאום דמי ביטוח לשנים קודמות בשיעור המופחת (למי אינו מקסימליסט) מבוצע דרך אתר הביטוח הלאומי על פי טופסי 126 שנמצאים בביטוח הלאומי (תשלומים/דמי ביטוח/תיאום דמי ביטוח). הגשת בקשה מקוונת היא הדרך המיטבית כי משוב מתקבל מיד. ניתן להגיש גם בקשה ידנית לתיאום, וזאת בשליחת מסמכים דרך אתר הביטוח הלאומי, או בסניף, או לפקס מספר 02-6463474. מספר טופס הבקשה הוא 657 (בשלב זה, עד שיעלה הטופס לאתר, יש לבקש את הטופס מהמוקד, או לכתוב בקשה שכוללת פרטים אישיים ופרטי המעסיקים ומשלמי פנסיה לאותה השנה). לאחר שהוגשה בקשה והתקבל משוב שחסרים טופסי 106, יש להעביר את טופסי 106 אלה למספר פקס ייעודי: 02-6709653.

מבוטחים שאינם רשאים להגיש בקשה מקוונת דרך אתר הביטוח הלאומי: עקרת בית שעבדה כשכירה רק בחלק משנת המס לא יכולה להגיש בקשה לתיאום בדרך מקוונת וכך גם בעלי שליטה, משרתים בקבע וגם מי שמשלם דמי ביטוח מופחתים, כמו מקבלי קצבאות, כי יש לטפל בתיאום שלהם על ידי פקיד. מבוטחים אלה אמורים לשלוח לפקס 02-6463474 או דרך האתר או בפניה לסניף: טופסי 100 בצירוף מכתב נלווה או בקשה לתיאום דמי ביטוח לשנים קודמות. על אף האמור לעיל, תורמי איברים יכולים להגיש בקשה מקוונת לתיאום דמי ביטוח דרך אתר הביטוח הלאומי.

2. מבוטח מפיק אישור לתיאום דמי ביטוח לשנה השוטפת בשיעור המופחת באתר התשלומים של הביטוח הלאומי, אם ההכנסה אצל המעסיק העיקרי נמוכה מהתקרה לשיעור המופחת, תחת הכותרת: תשלומים/דמי ביטוח/ אישור עתידי למעסיק משני או למשלם פנסיה מוקדמת. המבוטח מקבל אישור עבור המעסיק המשני או למשלם הפנסיה המוקדמת על הסכום לחישוב מופחת. האישור אינו מיועד לבעל שליטה בחברה, לחייל ולמקבל קצבה מהביטוח הלאומי.

3. ניתן להצהיר למעסיק המשני בטופס 644 ממולא וחתום על המשכורות אצל המעסיק העיקרי מינואר בשנה השוטפת או מתאריך התחלת העבודה אצל המעסיק המשני, כמאוחר, עבור תיאום בשיעור המופחת בלבד. אין לצרף לטופס 644 תלושי משכורת. יש למלא טופס 644 רק כאשר המשכורת אצל המעסיק העיקרי היא משכורת יציבה וקבועה.

4. טופסי בקשה לתיאום דמי ביטוח למבוטח מקסימליסט נמצאים באתר הביטוח הלאומי באינטרנט ומספרם:

טופס 752 - בקשה להחזר דמי ביטוח לשנים קודמות לבעלי הכנסות גבוהות מההכנסה המרבית (יש לשים לב, שלפעמים מגישים בקשה להחזר והמבוטח מתבקש להשלים דמי ביטוח).
טופס 753 - בקשה לתיאום דמי ביטוח לשנה השוטפת לבעלי הכנסות גבוהות מההכנסה המרבית.

5. כשמוגשת בקשה לתיאום של מקסימליסט עם טופס 752, הביטוח הלאומי יבקש שידור טופסי 100 ייעודי מכל אחד מהמעסיקים או משלמי הפנסיה לשנים המבוקשות. המקסימליסט יכול לבקש מהמעסיק/משלם הפנסיה לשדר את הטופס לביטוח הלאומי עוד לפני שהביטוח הלאומי פונה למעסיק או למשלם הפנסיה.

יש מעסיקים/משלמי פנסיה שעדיין לא משדרים טופסי 100. אם המקסימליסט הגיש טופסי 100 מודפסים והמעסיקים/משלמי הפנסיה לא שידרו טופסי 100 ייעודי לביטוח הלאומי, לאחר כחודש ימים הביטוח הלאומי יבצע תיאום דמי ביטוח בהקלדה ידנית, כדי לא לעכב תשלומים למקסימליסט.

בכוונת הביטוח הלאומי לפתוח את האפשרות לתיאום דמי ביטוח באינטרנט גם למקסימליסטים בהקדם האפשרי. לאחר שהמערכת תיפתח למקסימליסטים, הדרישה לשידור טופס 100 ייעודי לגבייה תיעשה בעת הגשת הבקשה של המקסימליסט.

כאשר המעסיק מקבל דרישה לטופס 100 ייעודי – הוא מתבקש לשרד אותו מיד כדי לסייע לביטוח הלאומי לזרז את התיאום למקסימליסט.

6. כל מבוטח שהוא עובד שכיר ו/או מקבל פנסיה מוקדמת, שהכנסתו עולה על המקסימום, יכול לקבל אישור לתיאום לשנה השוטפת לפי הנוהל שלהלן (הנוהל אינו חל על מבוטח שיש לו בנוסף גם הכנסה כעצמאי). אישור על פטור מלא אפשר לקבל גם בסניף הביטוח הלאומי.

האישור מתבסס על הכנסתו של המבוטח בששת החודשים שקדמו לחודש בו מבוקש האישור. בהתאם לכך יש לצרף לבקשה לאישור בטופס 753 טופסי 100 מודפסים וחתומים מכלל המעסיקים של השנה השוטפת עד החודש השוטף ושל השנה הקודמת בהתאם לחודש הבקשה.

ניתן להפיק אישור לפטור מניכוי דמי ביטוח או לניכוי בשיעור המלא רטרואקטיבית עד שלושה חודשים בלבד, כולל חודש שוטף.

את הבקשה יחד עם טפסי 100 יש להעביר למר מישל עאסי בדואר, במייל או בפקס:
בדואר - הביטוח הלאומי, המשרד הראשי, שדרות וייצמן 13 ירושלים.
במייל - michela@nioi.gov.il
בפקס - 02-6463019

7. העצמאי שמקבל גם פנסיה מוקדמת וסך כל הכנסותיו עולה על ההכנסה המרבית, אמור לפנות לסניף. יונפק לו אישור למשלם הפנסיה. לאחר שהשומה תגיע לביטוח הלאומי, הביטוח הלאומי אמור לבצע בדיקה לנכונות הניכוי וידרוש את ההפרש או יחזיר אותו למקסימליסט.

8. מקבלי פנסיה מצה"ל פועלים בהתאם להוראות באתר מופ"ת.

אורנה צח-גלרט - רואת חשבון, יועצת ומרצה בתחומי הביטוח הלאומי. בעלת ותק בתחום של 30 שנים.

בעלים ומנכ"לית משרד רו"ח אורנה צח וחברת אורנה צח בע"מ לייעוץ ולפתרונות לפי חוק הביטוח הלאומי ולייצוג בביטוח הלאומי, לארגונים ולחברות שמעסיקים עובדים (בכל סדרי גודל), ליוצאים לרילוקיישן, לעצמאים וליחידים. מרצה על חוק הביטוח הלאומי לארגונים וכן באקדמיה ובמסגרות מקצועיות.

בין תפקידיה הציבוריים: יו"ר ועדת הקשר של לשכת רואי חשבון עם הביטוח הלאומי ופעילה בחקיקה כנציגת הלשכה בכנסת בנושא זה.

הנוסח המובא לעיל אינו מחליף את החקיקה, את התקדימים מפסקי הדין או את הנוסח המלא של פרסומי הביטוח הלאומי, אלא בא להסב את תשומת הלב לאמור בהם. כל המידע המוצג במאמר הוא מידע כללי בלבד, ואין בו כדי להוות ייעוץ ו/או חוות דעת או המלצה לנקיטת הליכים או להימנעות מהם.

הכותבת אינה נושאת באחריות כלשהי כלפי הקוראים ואלה נדרשים לקבל עצה מקצועית לפני כל פעולה המסתמכת על המידע האמור.

כל הזכויות שמורות © אין להעתיק או לפרסם ללא אישור מהכותבת. ט.ל.ח.